

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV š. p. LESY SR BANSKÁ BYSTRICA • február 2014

2

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Anketa
- 4** Aký bol rok 2013 v obchode s drevom?
- 5** Prvá porada riaditeľov odštepných závodov hodnotila minulý rok
- ~ Kde končia cenné sortimenty z verejných dražieb?
- 6** Vozový park OZLT sa obnovuje
- 7** Voskovanie sadeníc proti tvrdoňovi bude pokračovať aj v tomto roku
- 8** OZ Čadca
- 10** Eurofondy - vyhodnotenie roku 2013
- 11** Lesy ČR: drevinou roku 2014 je douglaska
- 12** Zvernica Betliar – po desiatich rokoch
- 13** Vyhlásenie prírodnej rezervácie Suchý vrch lokálne víťazstvo, alebo prehra systému?
- 14** Pred 90. rokmi mu kolíska pred lavínou zachránila život...
- ~ WEBGIS v praxi
- 15** Tisíce návštevníkov vstúpili na vianočnú pôdu múzea
- 16** Pomer národa k lesu je mierou jeho kultúrnej vyspelosti
- 18** Viete aká je najhoršia sekera?
- 20** 450. výročie významného lesníckeho opatrenia Ferdinanda I.
- 21** Čo si verejnosť myslí o lesoch a lesníctve na Slovensku?
- 22** Etudy z dreva už po 15. krát v Lesníckom a drevárskom múzeu
- 23** Neobyčajná kniha s neobyčajným osudom
- 24** Zasmejte sa
- ~ Uveríte?
- ~ Sudoku
- 25** Zámoček Podsúľová
Naše zariadenia
- ~ Zajac na poľovnícky spôsob
Receptár
- 26** Lykožrút lesklý
- 27** Životné a pracovné jubileá
- ~ Kalendár historických udalostí
- 28** Účtovné lesné riaditeľstvo v Banskej Bystrici

6

12

18

26

Lesník

časopis zamestnancov
š.p. LESY SR
Banská Bystrica
február 2014

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktori:
Ing. Ivan Hanula
Jiří Junek
Ing. Milan Longauer
Mgr. Anna Sliacka (as)

Stáli prispievatelia:
Mgr. Tatiana Figurová
Ing. Viliam Stockmann

Grafická úprava:
ANGEMY, s.r.o.
www.angemy.eu

Foto na obálke:
Anna Sliacka

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

Nič už nie je také, ako bývalo.

„Veru, nič už nie je tak, ako za našej mladosti,“ vypočul som si nechtiac vo vlaku rozhovor dvoch dám v strednom veku. „V potokoch tieklo viac vody, hriby rástli ako na objednávku a v zime bolo snehu, že ani chalupy nad Hriňovou vidieť nebolo. Toho roku už asi ani tá zima nebude,“ pokračoval rozhovor.

No, vyzerá to tak, že tá pravá zima s poriadnou a dlhodobou nádielkou snehu už asi skutočne nepríde. Dúfajme, že sa príroda vyrovná s vlhkovým deficitom aspoň v jarných mesiacoch a slovenské lyžiarske strediská neskrachujú. Nedostatok snehu je nepríjemný aj pre tých našich kolegov, ktorí si s jeho pomocou chceli zachovať prirodzené zmladenie v porastoch s plánovanými ťažbami.

Všetko zlé je však aj na niečo dobré. Také pohodové podmienky na ťažbu, približovanie dreva a plnenie ďalších prevádzkových úloh počas celého januára aj februára málokto pamätá. Takže, keď už si neužijeme pravých zimných radostí, aspoň nie je sklz v plnení plánu a rozbeh nového roka sa mohol začať bez stresov zo sklzu v ťažbe a nedostatku dreva na skladoch.

Prijemné čítanie

Anketa

Dušan Timko

riaditeľ OZ Prešov

Osobne nemám rád filmy o smrti a umieraní, zvlášť, keď už samotný názov tohto filmu evokuje túto tému. Ale tento film je o inom – o tom, čo my lesníci už dávno vieme, a čo je v ňom aj viackrát spomínané – o tom, že prírode musíme niekedy pomôcť, zvlášť, ak my ľudia potom od nej aj nemálo vyžadujeme. Je preto veľmi potrebné, aby sa toto dielo maximálne spropagovalo (čo tak vysielanie napríklad vo verejno-právnej televízii?), aby si po jeho zhladnutí mohol každý vytvoriť svoj názor. Aj naďalej musíme pokračovať v pravdivom informovaní verejnosti o našej práci a možno, že sa časom verejná mienka obráti na našu stranu. Na záver si dovoľím parafrázovať jedného klasika: „Niečo zhnitého (a nielen drevo) je v tom štáte dánskom (slovenskom)??“, ak sa na oltár ochrany prírody prinášajú takéto zbytočné obete.

S pozdravom „Zelenému lesu zdar!“

Ján Mokry

riaditeľ OZ Prievdzia

Myslím si, že film je spracovaný na slušnej úrovni, hoci prvý dojem z názvu a grafického spracovania obalu vo mne vyvolal skľučujúce pocity. Ale je to zrejme zámer autora.

Som rád, že film poukazuje na niektoré príčiny zhoršujúceho sa zdravotného stavu našich lesov. Tento stav vo veľkej miere vyplýva z doteraz neustáleného pohľadu na ochranu prírody.

Je možné, že film prispieje k zmene

Lesnícka komora v spolupráci s LESMI SR, š.p. a ďalšími inštitúciami pripravila film „Zomierajú postojáčky“ o tragickom osude slovenských lesov po kalamite z roku 2004.

Aký dojem vo vás zanechal tento film a myslíte si, že pomôže pozmeniť verejnú mienku v prospech obhospodarovania lesov?

verejnej mienky na obhospodarovanie lesov. Ale do akej miery verejná mienka ovplyvní zdravotný stav našich lesov?

Veď predpisy EU nehovoria o ponechávaní lesov na samovývoj. A v chránených územiach by mal byť spoločný cieľ lesníkov, ochranárov a všetkých zainteresovaných, úsilie o zachovanie predmetu ochrany a nie rozpad celého systému.

Jaroslav Poláček

riaditeľ OZ Žarnovica

V súčasnej dobe sú médiá zaplavované filmami a reportážami lesoochránárskych združení o tom, ako lesníci „škodia“ lesom tým, že vykonávajú výrub stromov a nenechajú les, aby sám zostarol a prirodzenou cestou vznikol nový. Tento film pripravený odborníkmi je veľkým prínosom zo strany lesníkov ako spätná väzba na útoky ochranárskych spolkov voči lesníkom. Verejnosti a hlavne mládeži je potrebné poskytnúť aj pohľad odborníka na les a jeho plánované obhospodarovanie, poskytnúť vysvetlenia, oponovať ochranárom, upozorniť na to, že bez pomoci človeka si les so škodcami neporadí.

Chcem vyzdvihnúť vysokú profesionalitu, kvalitu a zanietenie tvorcov filmu pri jeho príprave.

Peter Morong

riaditeľ OZ Čierny Balog

Bol som pri prvom stretnutí so scenáristom filmu, kde sa hovorilo o zámere natočiť tento dokument. Pravdupovediac som si veľmi nevedel predstaviť, čo z toho vznikne. No dnes musím celému realizačnému

tímu zablahoželať. Myslím si, že film je nielen odborné, ale aj umelecky veľmi dobre pripravený a hodnotný. Zmeniť však verejnú mienku jedným dokumentárnym filmom je nemožné. Možno som pesimista, ale verejná mienka vždy bude zafarbená emóciami, a preto nikdy nebude len na našej strane. Dúfam, že tento film nás aspoň vráti do rovnováhy s ochranárskymi zoskupeniami. Je potrebné pokračovať v medializácii významu lesníctva a prezentovať prácu lesníkov.

Peter Pšak

riaditeľ OZ Sobrance

Uvedený film je vydareným dielom, ktorý prinúti každého, kto si ho pozrie, zamyslieť sa nad jeho obsahom. Určite pomôže pri zmene verejnej mienky, no treba povedať, že sme na začiatku zložitej cesty a zmena verejnej mienky, nemôže byť záležitosťou jedného filmu.

Pavol Král

riaditeľ OZ Kriváň

Tento film patrí k pravdivým obrazom o stave našich lesov, ktorý však médiá a tiež niektorá časť spoločnosti nerada prijíma a radšej sa nechá ovplyvňovať idealistickými a často až zvrátenými názormi na postavenie činnosti človeka voči prírodnému prostrediu. Určite pomôže pri práci s verejnosťou, v ktorej majú lesníci neľahkú úlohu, ukázať svoju činnosť ako v prírode vyváženú a prospešnú pre človeka aj jeho životné prostredie.

Aký bol rok 2013 v obchode s drevom?

Z pohľadu celkového trhu s drevom na Slovensku štátny podnik LESY SR je svojim objemom dreva v 47 % podiele. Tento podiel zaručene nemôže pokryť celkový dopyt záujemcov o drevnú hmotu. Preto už skoro „tradične“ začiatok roka a rok 2013 nebol výnimkou je poznamenaný veľkou nespokojnosťou všetkých záujemcov o drevnú hmotu. Čím je drevnej hmoty menej, tým je priamoúmerná nespokojnosť s rozdelením dreva a jeho smerovaním. Akosi sa tu zo strany záujemcov ťažko chápe pokles ťažieb v podniku aj napriek tomu, že tento proces poklesu bol v minulosti viackrát prezentovaný.

LESY SR, štátny podnik v roku 2013 zrealizovali dodávky dreva v celkovom objeme 3.709.094 m³, z toho v ihličnatom dreve v objeme 1.615.662 m³. V ihličnatom dreve je to oproti r. 2012 o 144.755 m³ menej. Tento pokles zdrojov sa týka predovšetkým dreveniny smrek/jedľa.

Dodávky dreva tak boli splnené na 100,7 %, tržby za drevo na 101,2 % oproti rebalancovanému plánu a dosiahnuté priemerné speňaženie dreva je vo výške 49,84 €/m³, čo je o 0,25 €/m³ vyššie oproti rebalancovanému plánu.

Plnenie vybraných ukazovateľov v obchode s drevom:

Ukazovateľ	Mer. jed.	Rebalancia plánu	Skutočnosť 001.2013 - 013.2013	Rozdiel k rebal.plánu (3-2)	Skutočnosť min. roka 001.2012 - 013.2012	Rozdiel oproti min.roku (3-5)
Dodávky dreva (tuzemsko,export)	m ³	3 683 394	3 709 094	25 700	3 748 276	-39 182
z toho ihličnaté	m ³	1 561 604	1 615 662	54 058	1 760 417	-144 755
listnaté	m ³	2 121 790	2 093 431	-28 359	1 987 859	105 573
Dodávky dreva na vývoz	m ³	45 423	126 700	81 277	74 419	52 281
z toho ihličnaté	m ³	3 224	12 838	9 614	11 386	1 452
listnaté	m ³	42 199	113 862	71 663	63 034	50 829
Podiel sortím. I.-III.ak.tr. - ihličnaté	%	70,41	69,23	-1,18	68,54	0,69
Podiel sortím. I.-III.ak.tr. - listnaté	%	47,41	46,25	-1,16	45,38	0,86
Tržby za drevo celkom	tis. €	182 638,36	184 848,61	2 210,25	183 149,34	1 699,28
Priemerné speňaženie dreva ihl.+list.	€/m ³	49,58	49,84	0,25	48,86	0,97
Priemerné speňaženie sortím. - ihličnaté	€/m ³	57,06	57,07	0,02	55,43	1,65
Priemerné speňaženie sortím. - listnaté	€/m ³	44,08	44,25	0,17	43,05	1,20
Zásoby dreva spolu v m ³	m ³	287 965	303 803	15 838	323 863	-20 060
z toho na lokalite P	m ³	457	239	-218	457	-218
OM	m ³	123 822	130 597	6 775	134 131	-3 534
ES	m ³	163 686	172 967	9 281	189 275	-16 308

Sú to veľmi dobré výsledky obchodu s drevom, ktoré dali dobrý základ k splneniu hospodárskeho výsledku podniku.

Lenže nie všetko v priebehu roku 2013 bolo ideálne. Začiatok roka bol poznamenaný pomalým rozbehom dodávok dreva, nízkym podielom ťažby ihličnatého dreva, ktorý nepostačoval na pokrytie alikvotného podielu objemu pre prvý štvrtrok z ročného množstva objemu dodávok uvedeného v kúpnej zmluve, nízkym záujmom a problémovým odberom

sortimentov v drevine jedľa a nezáujmom o sortimenty ihličnatého dreva v kvalitatívnej triede III.D. Odber jedle a nižšej kvality III.D sme vyriešili až predajom tejto hmoty malým regionálnym odberateľom. Týmto krokom predaj tohto sortimentu výrazne stúpol.

A naopak po vzniku vetrovej ihličnatej kalamity v oblasti stredného a juhovýchodného Slovenska nastúpilo rýchle tempo jej spracovania, čo malo za následok hromadenie zásob na jednotlivých lokalitách, čím vznikol nesúlad medzi výrobnou a obchodnou činnosťou na odštepných závodoch postihnutých touto kalamitou. Dodávky dreva sú v kúpnych zmluvách nastavené na rovnomerné a priebežné plnenie. Na základe takto platného kontraktu si kupujúci plánuje svoj odber, logistiku prepravy ako aj potrebu finančných prostriedkov potrebných na pokrytie odberu. Je preto veľmi dôležité aby výstupy zdrojov z výroby boli v zhode s plánom ťažbovej činnosti, na ktorý nadväzuje obchod so svojimi kúpnyimi zmluvami. Ak to „neladí“, generuje to problémy v plnení platných zmlúv. To sa udialo aj v roku 2013, keď z titulu zmeny kvality ihličnatej guľatiny Sm/Jd a jej posunu smerom ku kvalite III.C a III.D bol problém s plnením dohodnutej kvality v kúpnych zmluvách

odštepných závodov dosiahol významný finančný efekt v predaji a pri logistike do- dávok dreva.

V jednotlivých štvrtrokoch roku 2013 sme pravidelne organizovali elektronické aukcie dreva /EAD/ na dostupné objemy a sortimenty drevnej hmoty. Celkom v roku 2013 do EAD bolo ponúknutých

150.160 m³ dreva, vydražený objem bol 129.770 m³ a dodaný objem 127.250 m³, čím bolo dosiahnuté 98,06 % - tné plnenie zmluvného objemu. Získané tržby navyiac prostredníctvom EAD boli vo výške 380.893 €.

„Čerešničkou na torte“ v predaji dreva sú dražby cenných sortimentov. Sú našou pýchou a výstavnou skriňou nášho lesníckeho hospodárenia. Sú v obchodných a spracovateľských kruhoch vždy očakávanou udalosťou. LESY SR, štátny podnik v uplynulom roku zorganizoval 33 dražieb cenných sortimentov na ktorých sa prezentovalo 18 odštepných závodov, ktoré ponúkali 12.396 m³ dreva najvyššej kvality. Dražieb sa zúčastnilo 68 úspešných dražiteľov, ktorí kúpili 11.817 m³ dreva. Úspešnosť predaja tak bola dosiahnutá na 95,3 %. Tržby z predaja v dražbách cenných sortimentov tak boli vo výške 1.910.470 € a priemerné speňaženie 161,7 €/m³.

Najlepšie vydražený kus podľa dreven v €/m³ a podľa odštepných závodov

Drevo	€/m ³	Odštepný závod
javor	2 666	Vranov
orech	888	Levice
dub	683	Topoľčianky
čerešňa	556	Vranov
jarabina	502	Smolenice
brešť	411	Košice
smrekovec	257	Kriváň
jaseň	253	Prešov
lipa	247	Rimavská Sobota
buk	216	Vranov
borovica	188	Prievidza
agát	160	Levice
smrek	142	P. Bystrica
jelša	131	Smolenice
hrab	91	Prievidza
duhlaška	85	P. Bystrica

Dodávky energetickej štiepky OZ Biomasa Levice v roku 2013 boli vo výške 124.031 t, čo je 94,4 % splnenie ročného plánu. Tržby z predaja štiepky boli dosiahnuté v objeme 6.190.756 €, čo je 94,5 % z ročného plánu. Predaj štiepky bol realizovaný pre veľké teplárenské spoločnosti, malé regionálne kotolne, resp. pre malých regionálnych odberateľov.

Veľmi dôležitým momentom pri dodávkach drevnej hmoty v roku 2013 bolo

predovšetkým u odberateľov Wood Working, Tatra Timber Logistik, PRP a iných. Odberatelia veľmi dôrazne žiadali splnenie v kúpnej zmluve deklarovanej kvality a objemu, s čím sme mali ťažkosti až do ukončenia dodávok dreva do konca roka.

Pri predaji listnatého dreva významným krokom bolo rozšírenie spolupráce s firmou Lenzing AG dodávkami drevnej hmoty aj z východného Slovenska a kontrakt s novým zákazníkom DAH Biomasa v Bardejove, čím sa u východoslovenských

realizovať obchod s drevom a drevnou štiepkou tak, aby nevznikli pohľadávky po lehote splatnosti. Podnik v priebehu roku prijímal príslušné nástroje riadenia a opatrenia aby sa tak nestalo. Napriek tomu „ľudský faktor“ zlyhal a vznikli pohľadávky po lehote splatnosti najmä u drevnej štiepky. Neexistuje však na Slovensku firma, ktorá by nemala negatívnu skúsenosť s platby schopnosťou slovenských ale aj zahraničných firiem. Práve aj pre tento moment, kde nie je zaručené, že nemôžu padnúť aj veľké, doteraz fungujúce firmy, boli spracované a zverejnené Zásady a priority obchodnej politiky Lesov SR, štátny podnik, platné od 1.1.2014, kde práve podmienkou pre odstránenie ob-

chodného rizika v dostupnosti platieb za dodaný tovar je pri uzatváraní zmluvného vzťahu podmienkou zloženie zabezpečovacieho prostriedku za dodávky dreva v prospech predávajúceho.

LESY SR, štátny podnik naši obchodní partneri pri dodávkach dreva vnímajú ako serióznou a stabilnú firmu, ktorá si riadne a včas plní svoje záväzky vyplývajúce zo svojich zmlúv, rovnomerne a za každého počasia realizuje dodávky drevnej hmoty a dodržiava v zmluvách dohodnuté podmienky dodávok drevnej hmoty. Pracujeme spoločne pre udržanie, resp. vylepšenie tohto pohľadu na nás.

A aký bol rok 2013 v obchode s drevom? Jednoznačne úspešný. Dokázali sme

udržať a u niektorých drevín a sortimentov aj navýšiť ceny dreva, zvýšiť podiel priamych dodávok dreva z odvozných miest, dosiahnuť a zlepšiť plánované priemerné speňaženie dreva a zabezpečiť splnenie plánu tržieb za drevo.

Za dosiahnuté výsledky v obchodnej činnosti roku 2013 sa preto patrí poďakovať pracovníkom v ťažbovej činnosti, v manipulácii a expedícii dreva, pracovníkom lesných správ a expedičných skladov, pracovníkom ústredia OZ a Odboru obchodu a logistiky GR.

Miroslav Leľák
obchodný riaditeľ

Prvá porada riaditeľov odštepných závodov hodnotila minulé rok

Riaditelia odštepných závodov sa vo štvrtok 29. januára stretli s vedením podniku na prvej spoločnej porade. Nosnými témami boli najmä vyhodnotenie minulého roku, oboznámenie sa so zámermi vo výrobe a obchode na tento rok a tiež problémy a riziká pri verejnom obstarávaní.

Najdôležitejšou informáciou vzhľadom na predchádzajúce obdobie bolo výrazné prekročenie plánovaného zisku, ktorý sa pohybuje predbežne na úrovni okolo desať miliónov eur. Všetky hlavné ukazovatele hospodárenia boli splnené. Podnik vyťažil 3,986 mil. m³ dreva, usku-

točil prebievky do 50 rokov na 14.150 ha, medziročne znížil množstvo nespracovanej kalamity z 417.163 m³ na 339.004 m³ a zabezpečil obnovu lesa na 8287 ha.

V tomto roku plánuje podnik na základe možností vyplývajúcich z Programu starostlivosti o les zníženie ťažby na 3,6 milióna m³ a z toho vyplýva aj pokles plánovaného zisku. LESY SR začali v tomto roku uplatňovať novú obchodnú politiku podniku, ktorá okrem iného počítá so zmenou parity predaja dreva. Namiesto doterajšieho predaja dreva na dopravnom prostriedku bude podnik predávať drevo na zemi a nakládku si zabezpečiť odbera-

teľ, alebo mu bude účtovaná ako služba. Zmeny nastali od 1. januára aj v spôsobe obchodovania a zabezpečovania výroby drevnej štiepky.

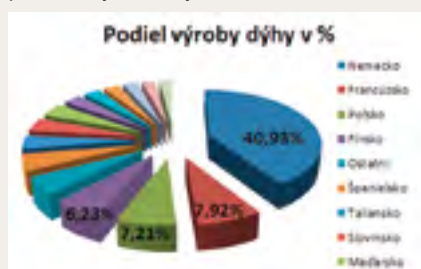
Problémy sa opakovane objavujú vo verejnom obstarávaní. Riaditelia OZ boli oboznámení so sankciami, ktoré zákon o verejnom obstarávaní ukladá za porušenie niektorých povinností. Vzhľadom na výšku pokút v rozmedzí od 1000 do 20.000 eur, a to v niektorých prípadoch za každý týždeň omeškania, je potrebné dôsledne dodržiavať ustanovenia zákona.

-vr-

Kde končia cenné sortimenty z verejných dražieb?

Denne sa v bežnom živote stretávame s výrobkami, ktorých základom je drevo. Drevo je veľmi univerzálne a zároveň veľmi špecifické, všestranne použiteľné, krásne a nenahraditeľné, je všadeprítomnou surovinou z minulosti a bude aj v budúcnosti. Bolo by však príliš jednoduché, keby sme sa pozerali na drevo len ako na surovinu, na vyrobený kubík, obzvlášť pri výrezoch výnimočnej kvality. Je len škoda, že výskyt takéhoto dreva je minimálny a predstavuje približne 1 % z vyrobených

Podiel spracovania dreva na výrobu dyhy podľa krajín (zdroj FAO):

sortimentov. Ale možno práve preto je také vzácné...

Drevo z dražieb cenných sortimentov sa spracúva najmä lúpaním alebo krájaním na výrobu dyhy (tenký rez dreva o hrúbke 0,5–2,7 mm), a to spravidla za hranicami Slovenska. Najväčší producent dyhy je Nemecko, nasleduje Francúzsko a na treťom mieste je Poľsko.

Dyha rozhoduje, či sa nábytok stane predmetom obdivu, alebo ostane nepovšimnutý. V celom drevárskom biznise je výroba dyhy špičkou pre dosahovania vysokej pridanej hodnoty.

Proces spracovania dreva lúpaním a krájaním je známy viac ako 4000 rokov a vznikol v Egypte, v krajine, kde ho bol nedostatok, a kde sa drevo cenilo ako drahé kamene. Prešlo mnoho rokov, výroba sa celkom zautomatizovala, ale aj napriek tomu zostala výroba dyhy remeslom. Drevo spĺňa aj tie najvyššie požiadavky v módnych trendoch.

Drevo výnimočnej kvality je tým viac cenené, čím viac sa na ňom prejaví jeho ozdobná kresba. Zvlášť cenné je drevo s

vlnitým rastom drevných vlákien, tzv. fládrové a očkové drevo. U javora s fládrovou kresbou je tým vyššia cena, čím je jemnejšie vlnkovanie, ktoré vytvára tzv. hodvábnu lesk. U javora očkového vznikajú kresby prerezaním očiek, tzv. spiacich púčikov. Pri výrobe dyhy z takýchto kmeňov vzniká neopakovateľná originálna a žiadnym grafikom nenapodobiteľná kresba.

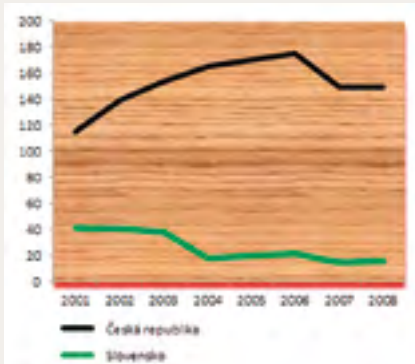
Fládrovaný javor:

Očkový javor:

Na Slovensku sa cenné sortimenty spracúvajú prevažne lúpaním a dyha sa používa na výrobu technickej preglejky. Trend vývoja výroby preglejky v Česku a na Slovensku od roku 2000 v tis. m³ (zdroj FAO):

V rokoch 2003–2007 bol na Slovensku trend investovania do technológií spracovania cenných sortimentov krájaním. Pod vplyvom hospodárskej krízy a absencie suroviny sa posunuli cesty investorov východnejšie do krajín s lacnejším drevom i pracovnou silou. Naďalej preto najcennejšie sortimenty končia za hranicami Slovenska, možno v interiéri luxusnej jachty alebo luxusného automobilu. Zostáva veriť, že napriek stúpajúcemu trendu alternatívnych povrchov, nábytkársky dizajn neprestane pracovať s touto „úžasnou hmotou“.

*Katarína Palková
Odbor obchodu a logistiky*

Vozový park OZLT sa obnovuje, v závere roka pribudlo ďalších deväť nákladiakov Tatra Phoenix.

Odvoz dreva na expedičné sklady patrí k základným činnostiam podniku a jeho čiastočné zabezpečenie Odštepňným závodom lesnej techniky garantuje stabilitu dodávateľských cien a možnosť pružne nahradiť výpadky externých firiem. V minulosti sa vozový park nákladných automobilov na odvoz dreva OZLT pohyboval okolo 80 ks. V roku 2013 sa zabezpečoval odvoz dreva v priemere 88 vozidlami OZLT. V súčasnosti ďalších deväť podvozkov čaká v OZLT na kompletizáciu. Vedenie podniku zvažuje v tomto roku (v čase uzávierky tohto čísla) nákup ďalších šiestich až 12 podvozkov s motormi podľa normy EURO 5, ktorá sa pri nových vozidlách vyrobených po 1.1.2014 mení na EURO 6.

„Nejde však o zvyšovanie stavu vozidiel, ale o obnovu vozového parku,“ hovorí výrobnotechnický riaditeľ podniku Jozef Spevár. Z 88 ks prostriedkov, ktoré v súčasnosti prevádzkuje OZLT, je totiž 24 ks s vekom nad 20 rokov. Obnova nákladných áut sa v rokoch 2005, 2006, 2009 a 2010 úplne zastavila a v týchto rokoch nebolo zakúpené ani jedno vozidlo. Výraznejšia zmena nastala až v roku 2012, kedy bola podpísaná rámcová zmluva na dodávku spolu 36 vozidiel Tatra. Nákupom 12 nových Tatier by bola táto rámcová zmluva naplnená.

V roku 2013 zabezpečil OZLT Banská Bystrica vlastnými súpravami na odvoz dreva (v počte 88 vozidiel), v rámci š.p. LESY SR Banská Bystrica (na 21 odštepňných závodoch Lesov SR), odvoz dreva vo výške: 1 595 500 m³ (z toho: 1 546 000 m³ – prvotný odvoz dreva OM-ES, 49 500 m³ – osové dodávky odberateľom). Z uvedeného objemu vychádza priemerné výkonné využitie na 1 vozidlo v ročnej relácii (za rok 2013): 18 130 m³/1 NA/rok. V posledných 3-4 rokoch sa podiel OZLT v odvoze dreva, v rámci š.p. LESY SR, stabilizoval na cca 45 %. V roku 2013, pre problémy s externými dodávateľmi v odvoze dreva u niektorých OZ-LSR, nahradzoval OZLT výpadok v takýchto situáciách vlastnými kapacitami, a

to zvýšeným nasadením vlastných súprav na odvoz dreva (napr. predĺžené zmeny, pracovné soboty). Tým sa vo vlaňajšom roku 2013 dosiahol podiel v odvoze dreva cez OZLT vo výške cca 50 %.

Odvozné súpravy OZLT – realizácia nadstavieb – Stredisko strojárskej výroby

Vozidlá TATRA T-158 Phoenix, uveďené do prevádzky v roku 2013 - 12 vozidiel (v prevedení – ťahač s otočným oplenom a poloprivesom, na prepravu dreva v celých dĺžkach) - realizácia nadstavieb vo vlastnom Stredisku strojárskej výroby OZLT, na základe právoplatného oprávnenia z Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR. Súčasťou nami realizovaných nadstavieb, je aj vybavenie odvozných súprav najnovšími monitorovacími systémami, ktoré umožňujú manažérsky vyhodnocovať prevádzku a nasadenie vozidla, znižovať náklady. Taktiež sú v rámci nadstavby vybavené patentovaným systémom váženia zaťaženia jednotlivých náprav aj celej súpravy so zvukovou aj digitálnou signalizáciou preťaženia pri nakladaní, stop systémom úniku oleja z hydraulického systému nakladacieho žeriava a vybavením pre náročnú zimnú prevádzku. V roku 2014 montujeme pre

včasnú diagnostiku porúch hydraulického systému vozidla systém monitorovania tlakov a prietoku, signalizáciu tlaku v pneumatikách na celej súprave a systém udržiavania a nabíjania batériových akumulátorov počas parkovania vozidiel v odľahlých lokalitách. Pre pravidelnosť údržby a predĺženie životnosti je do vozidiel zabudovaný systém automatického mazania.

Aktuálna lokalizácia vozidiel - online.

Ukážka aktuálneho monitorovania:

Aktuálny stav nádrže online, aktuálna spotreba online, aktuálna teplota motora online, aktuálne otáčky online, trasovanie online, rýchlosť a stav plynového pedálu online.

Motory výkonov	Zvýšenie výkonu v %	Zníženie spotreby v %
208kW T-815 do roku výroby 1989	0 %	33,21 %
225kW T815 E1, E2	7,55 %	19,55 %
325kW TERRNo1	36 %	13,4 %
340kW Tatra PHOENIX	38,8 %	0 %

Prednosti nových súprav na odvoz dreva - OZLT, nasadzovaných v podniku LESY SR, š.p. (na základe nadstavieb realizovaných v rámci OZLT):

- zníženie prevádzkových nákladov

- úspora PHM
- zníženie spotreby náhradných dielov
- zvýšenie schopnosti nasadzovania prevádzkovo spoľahlivých vozidiel pre potreby jednotlivých odštepných závodov v rámci podniku LSR š.p.
- zlepšenie pracovného prostredia a nastavenie vyššieho štandardu pre pracovníkov, ktorým budú vozidlá pridelené
- nové prvky zavádzané v roku 2013 a 2014 sledujú úsporu času pri údržbe, šetrenie a skorá identifikácia poškodenia pneumatík, bezproblémové štartovanie vozidiel aj v odľahlých lokalitách, včasnú diagnostiku poruchy hydraulického systému
- v rámci nadstavieb realizovaných v rámci OZLT (vo vlastnej réžii), sa vytvára pridaná hodnota – všetky odvozné súpravy majú drapáky, otočné opleny, posuvné klanice – vyrobené v našom Stredisku strojárkej výroby (ISO 9001, ISO 14 001)

Miroslav Slotta
-vr-

Voskovanie sadeníc proti tvrdoňovi bude pokračovať aj v tomto roku

LESY SR vlani ako prvé na Slovensku začali chrániť smrekové sadenice voskovaním. Po pozitívnom vyhodnotení úspešnosti tohto spôsobu ochrany bude v tomto roku projekt pokračovať.

Začiatkom minulého roka sa rozprúdila mediálny ošiaľ okolo povolenia ministerstva životného prostredia na bodové použitie Vaztaku pre ochranu smrekových sadeníc proti lykokazovi a tvrdoňovi v Národnom parku Nízke Tatry. Podnik výnimku nakoniec využil a kalamitné premnoženie škodcov sa podarilo utlmiť. Súčasťou mediálnej prezentácie podniku bol však aj príslub, že v budúcnosti sa bude ochrana sadeníc riešiť okrem iného aj inými metódami ako chemickým postrekom, napríklad voskovaním sadeníc.

I keď voskovanie doteraz nebolo na našom území využívané a neexistujú relevantné údaje o úspešnosti tejto metódy v stredo-európskych podmienkach, rozhodlo vedenie podniku o nákupe voskovacieho stroja. LESY SR sa tak po prekonaní problémov sa verejným obstarávaním stali priekopníkom v ochrane sadeníc voskovaním nielen na Slovensku, ale aj v štátoch V4.

A aké sú výsledky takejto ochrany sadeníc po prvom roku jej využitia?

„Výsledky sú vynikajúce,“ zhodnotil ochranu sadeníc voskovaním riaditeľ OZ Liptovský Hrádok Milan Kozák. OZ podľa neho využije možnosť sadenia voskovaných sadeníc v čo najväčšom množstve. „Predbežne počítame s výsadbou okolo 300.000 sadeníc,“ dodal Kozák. Určitém obmedzením podľa neho môžu byť financie, nakoľko voskovaná sadenička je drahšia ako nechránená. Ekonomiku nákladov

a výnosov je problematicke vyhodnotiť, pretože do nej vstupuje veľa neznámych. Základným problémom je odhadnúť, koľko sadeníc sa voskovaním podarilo zachrániť a nemuselo sa znova sadiť. Použitie chemických prípravkov je samozrejme najlacnejším variantom ochrany. Voskovanie je však šetrnejšie k prírodnému prostrediu a má svoje využitie najmä v lokalitách s vyšším stupňom ochrany. Ochrana prírody však vždy niečo stojí, hoci si to časť obyvateľov Slovenska zatiaľ neuvedomuje.

Vlani sa podarilo vzhľadom na problémy s nákupom voskovacieho stroja ošetriť týmto spôsobom okolo 50.000 ks sadeníc. Voskované sadenice boli použité najmä na doplnenie výsadby po poškodených a väčšina z nich tlak škodcov prežila. Poškodenie bolo zaznamenané na cca 20 % sadeničiek a aj to najmä v prípade,

že pri sadení zostalo v nadzemnej časti iba niekoľko centimetrov chránených voskom. Poškodenie potom vzniklo v nechránenej časti sadeničky. Závery z predbežného hodnotenia využitia tejto metódy ochrany hovoria: „Do budúcnosti bude nevyhnutné poučiť personál vykonávajúci sadbu, aby dbali na to aby navoskovaná časť sadenice presahovala nad zem aspoň 10 a viac cm.“

Rovnako dobre dopadlo aj hodnotenie poškodenia voskovej vrstvy. Výborný alebo dobrý stav vosku, to znamená, že poskytuje 100 % ochranu, vykazovalo po prvej sezóne až 94,5 % sadeníc.

Ako je na plánované výsadby voskovaných sadeníc pripravený OZ Semenoles?

Pôvodný voskovací stroj, ktorý si podnik od výrobcu zapožičal po zrušení nákupu úradom verejného obstarávania, už OZ Semenoles vrátil a v závere minulého roka už dostal nový stroj s vyššou kapacitou. V možnostiach tohto stroja, ktorý je umiestnený na škôlkarskom stredisku Jochy, je v sezóne obaliť voskom viac ako 1,2 milióna smrekových sadeníc. „Predpokladáme, že záujem odštepných závodov bude rásť a máme aj predbežné požiadavky na dodávku voskovaných sadeníc z externého prostredia,“ hovorí riaditeľ OZ Semenoles Ján Rak. „Bola by škoda túto možnosť nevyužiť. Nejde iba o tlmenie už vzniknutej kalamity, ale aj o prevenciu. Ochránené hodnoty vysoko prevýšia mierne vyššie náklady na sadeničku pri jej nákupe,“ dodal Rak.

-vr-

OZ Čadca

Jeden z najmenších odštepnych závodov s piatym najvyšším ziskom

Najsevernejší, s nízkou ťažbou, no zároveň jeden z najziskovejších OZ s najlepšou výťažou guľatinových sortimentov a najvyšším priemerným speňažením pri ihličnatom dreve. Aj tak by sa dal v skratke charakterizovať odštepny závod Čadca.

Základné informácie

Katastrálna výmera:	99.455 ha
Výmera obhospodarovaných LP:	19.212 ha
- z toho vo vlast. SR:	12.005 ha
- z toho NNL- zák. 229/91 Zb.:	5.083 ha
- z toho prenájaté porasty	2.124 ha
Lesnatosť:	58 %
Drevinové zloženie do roka 1993 bolo výrazne v prospech ihličnatých najmä smrekových porastov, ktoré tvorili viac ako 87 %. V súčasnosti sa vplyvom rozsiahlej kalamity mení. Výhľadové drevinové zloženie by malo byť 62 % ihličnatých a 38 % listnatých porastov.	
Počet lesných správ:	4
(Povina, Stará Bystrica, Čadca, Turzovka)	
Počet expedičných skladov:	2
Počet zamestnancov:	85

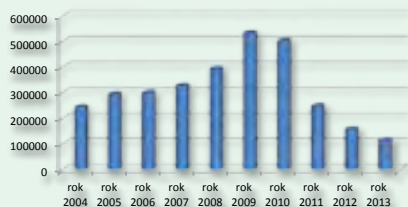
oboch závodoch roztrúsené na celej katastrálnej výmere a mali viac ako 20 000 majiteľov.

Súčasná územná pôsobnosť závodu je pomerne krátka a datuje sa od zlúčenia bývalých lesných závodov Čadca a Krásno nad Kysucou, ku ktorému došlo 1.7.1991. Od roku 2008 je sídlo OZ v Čadci.

Súčasnosť

Špecifickou charakteristikou tohto regiónu vzhľadom na obhospodarovanie lesov je rozdrobenosť vlastníctva. „Zo zákona spravujeme ešte 5083 ha neštátnych neodovzdaných lesov a ďalších 2124 ha súkromných lesov obhospodarujeme na základe prenájmu“ hovorí riaditeľ OZ Čadca Milan Berešík. Priemerná výmera neodovzdaných podielov sa pohybuje okolo 0,15 hektára na vlastníka. „Toto je špecifikum nášho závodu. Oslovujeme majiteľov neštátnych neodovzdaných pozemkov, najmä tam, kde je kalamita a je potrebná ťažba,“ dodáva Berešík. A kalamitnej ťažby majú na OZ Čadca neúrekom, až 97 % z celkového množstva. Je to vlastne všetka ťažba mimo výchovných zásahov.

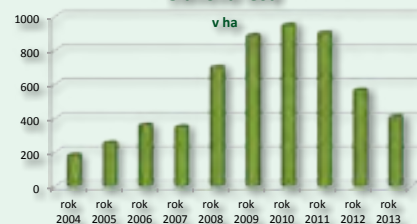
Ťažba dreva

Požehnaním a zároveň aj nešťastím tejto doby sú smrekové monokultúry vysadené začiatkom minulého storočia. Porasty sú dnes náchylné aj vďaka kyslým dažďom z Ostravska a Poľska na poškodenie podpnoukou a odtiaľ už nie je ďaleko k lykožrútovej kalamite. Na miesto vyťažených smrekových porastov sa sadia zmiešané lesy s bukom, jedľou, smrekovcom či javorom a ostatnými cennými listnácmi. Pri zakladaní mladých lesných porastov sa počíta aj so zastúpením smreka, ktorý na Kysuce celkom určite patrí. Potrebný po-

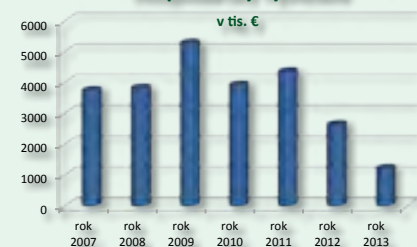
diel smreka sa zabezpečuje zväčša z prirodzeného zmladenia.

Obnova lesa

To, čo je na jednej strane problémom, na druhej strane naďalej prináša OZ a tým aj podniku vysoké tržby a zisky. Napriek všetkým argumentom o stabilnejších zmiešaných porastoch je na Kysuciach v minulosti umelo vysadený smrek stále najžiadanejšou drevinou na trhu s drevom, čo prináša aj najväčší ekonomický efekt. A tak mal OZ v roku 2013 pri ťažbe 117.000 m³ zisk 1,247 milióna eur. No v predchádzajúcich rokoch bol zisk niekoľkonásobne vyšší. Do budúcnosti by sa mala ťažba na OZ ustáliť na 105.000 – 110.000 m³ dreva.

Hospodársky výsledok

Z histórie

Územie dnešného odštepneho závodu bolo formované na základe Vyhlášky 105/1946 Zb. z prevzatých konfiškátov a vykúpaných majetkov, prevzatím mestských a obecných lesov do štátneho sektoru. Tieto pozemky boli dané do priamej správy lesným zárodom, ktoré riadil Krajský inšpektorát v Žiline ako orgán Čsl. štátnych lesov, n.p..

Do odbornej správy lesov boli zahrnuté neprevzaté lesy, spoločenské lesy bývalých urbáriátov a komposesorátov, pasienkové družstvá, spoločnosti a prednostne súkromné lesy. V oblasti Kysúc túto odbornú správu lesov zabezpečoval Lesný závod Oščadnica so svojimi 12 správami. Od 1.1.1956 boli v oblasti Kysúc vytvorené dva lesné závody - Lesný závod Čadca a Lesný závod Oščadnica. Sídlo lesného závodu Oščadnica bolo v roku 1965 premiestnené do novovybudovaných priestorov v Krásne nad Kysucou.

V čase vytvorenia závodov mal LZ Čadca vo svojej správe 75,5 % lesov spoločenských a súkromných. Lesný závod Krásno nad Kysucou z celkovej výmery 25.053 ha v čase vzniku mal 30 % štátnych lesov a 44 % súkromných. Zvyšných 26 % tvorili lesy urbárske a spoločenské a JRD. Súkromné lesy boli na

„Výťažnosť guľatinových sortimentov pri ihličnatom dreve je na úrovni 76 % a priemerné speňaženie 63,07 €/m³,“ vysvetľuje Berešik dôvody vysokých ziskov. Takúto vysokú výťaž dosahujú podľa neho najmä vďaka odbornej manipulácii surových kmeňov na expedičných skladoch. OZ má sklady dva v tesnej blízkosti pri sebe, pričom na jednom sklade sa manipuluje hrubšia hmota a na druhom tenšie sortimenty. Na obidvoch MES sa manipulácia vykonáva výlučne strojovo (2 ks ML 40 a 2 ks B-Z). Veľmi dobre personálne obsadenie ako v kategórii THZ tak aj R má rozhodujúci podiel nielen na veľmi dobrých vyššie uvedených výsledkoch, ale aj na dobrej organizácii práce a poriadku na MES. Výhodou OZ Čadca je centrálné umiestnenie týchto MES tak, že priemerná odvozná vzdialenosť je 20 kilometrov.

Vzhľadom na používanú technológiu výroby, vybavenosť MES a dosahované výsledky v manipulácii a predaji dreva zatiaľ na OZ nepristúpili k dodávkam dreva z odvozných miest. Tie sa vo všeobecnosti vyplatia pri hmote nižšej kvality určenej na chemické spracovanie.

Podobne sa na OZ susediacom s Poľskom a Českom nezaoberajú aukciami cenných sortimentov. „O ihličnatú lúpačku nie je záujem a piliarske sortimenty máme vopred rozdelené zmluvným odberateľom,“ dodáva Berešik.

Neuralgickým bodom pre drevospra-

covateľov ale aj pre pracovníkov OZ je všeobecný nedostatok ihličnatej guľatiny a jej smerovanie mimo región. „Miestni spracovatelia nemôžu pochopiť, že hoci máme drevo na sklade, nemôžeme im ho predať, pretože je určené iným odberateľom. Je to o to horšie, že expedičné sklady sú v blízkosti hlavnej cesty a záujemcovia o drevo ho majú priamo pred očami,“ dodáva riaditeľ.

Región Kysúc zatiaľ turisti vo veľkom neobjavili, no má čo ponúknuť. Lyžiarske vleky, trate pre bežecké lyžovanie a cyklistické či turistické chodníky poskytujú zaujímavé možnosti pre rekreáciu. Záujemcovia môžu využiť aj niektorú z piatich chát v správe OZ, pričom tri najlukratívnejšie sú v blízkosti lyžiarskeho strediska Ošadnica.

Javorníky a Beskydy sú aj domovom hlucháňov, medveďov, rysov či vlkov. V minulosti tu odchyťovali rysov a predávali ich do Rakúska a Nemecka na opätovné zazverovanie tamajších lesov.

OZ Čadca má v správe tri poľovné revíry, pričom dva z nich sú prenajaté a tretí, s rozlohou 3427 ha, slúži ako režijný.

O tom, že nestačí zlaté vajcia znášať, ale treba o tom aj kotkodákať, sa presviedčame každý deň a na každom kroku. Na OZ Čadca sa snažia formovať verejnú mienku najmä prostredníctvom lesnej pedagogiky. „Záujem prevyšuje naše možnosti,“ hovorí Berešik. Každý rok piati lesní pedagógovia z OZ kontaktujú so svojimi aktivitami viac ako 2000 ľudí, prevažne detí. Okrem vychádzok v lese a prednášok organizujú každoročne športovo - vedomostnú súťaž Lesy deťom, pre cca 300 detí z celého regiónu. Taktiež spolupracujú s ostatnými kultúrno-spoločenskými inštitúciami pri organizovaní zaujímavých podujatí pre verejnosť. Pre lepšiu propagáciu lesníctva budujú v súčasnosti náučný chodník Kysucký detský les v areáli Kysuckého múzea – skanzen Vychylovka.

-vr-

Turistické zaujímavosti

Ropný prameň v Korní

Okolie Turzovky prešlo i do histórie hľadania ropy. Nepochybným impulzom boli objavy v polovici 19. storočia v Poľsku. Koncom storočia, zrejme aj s prihliadnutím na existujúce povrchové výrony ropy v Korní, boli vykopané tri prieskumné šachtice (hlboké 5, 8, 10 metrov). Už v rokoch 1898 - 1902 nastúpili vrtné aktivity firmy L. Holzmann - M. Bondy a spoločnosti „Ungarische Naphtaerzeugung Montangesellschaft“. Po roku 1920 to bola opäť firma L. Holzmann - M. Bondy, ktorá však po požiari v máji 1921 svoje terény predala štátu. Po roku 1940 tu svoje aktivity uplatňovala nemecká firma DEA. Nálezy mali charakter ľahkej parafinovej ropy, väčšinou puklinového charakteru. Vo vrtoch bola ropa zastihnutá v hĺbkach 189 - 246 m v belovežských a zlínskych vrstvách račianskej jednotky magurského flyša.

Od obdobia, keď prvé nálezy ropy miestni obyvatelia využívali na mazanie vozov, obuvi, k liečeniu kožných chorôb dobytka a tiež na svietenie, zmenil sa náš pohľad na jej význam. Možno aj preto s nádejou pozerajú na Korňanský ropný prameň. Ropa tu je a skutočne pre flyšové pásmo je charakteristickým javom. Problém je však v prostriedkoch, ktoré na prípadné ťažobné vrty vynaložíme. Od nich bude odvodená cena vyťaženej suroviny a pri tomto postupe hlavne záleží na tom, koľko suroviny vyťažíme. Nemožno však poprieť, že vďaka ropným aktivitám na zlome 19. - 20. storočia sa Turzovka dostala do minimálne stredoeurópskeho povedomia.

Spolu s ropou sa vyskytuje aj zemný plyn. Dominujúcim plynom je metán. Jeho pohyb a tlaky po systéme puklín určite pozitívne ovplyvnili aj priekrik ropy. Jeho horľavosť možno potvrdí horiacou zápalkou, ktorá sa po výrone plynu jasnejšie rozhorí.

Kamenné gule

V katastri okresného mesta Čadca, v lokalite Megoňky, nájdete nezvyčajný prírodný útvar. V skalných stenách

miestneho kameňolomu sa nachádzajú pravidelné guľovité objekty.

Spolu s blízkou obcou Klokočov tvoria Megoňky súvislý pás s výskytom zlepených guľ, pričom ide o najväčšie takéto nálezisko v Európe. Prvé zmienky o týchto útvaroch pochádzajú z roku 1995. Pôvodne sa v lokalite nachádzalo približne 30 guľ s priemerom od 25 do 300 cm, mnohé z nich však boli odvezené na súkromné účely. Od roku 2003 je guľové nálezisko s rozlohou 1,67 hektára vyhlásené za chránenú prírodnú pamiatku.

Najväčšia kamenná guľa má priemer až tri metre. Odhaduje sa, že jej hmotnosť by mohla byť 25 až 30 ton. Guľa je vo vnútri tvorená hrubozrnným zlepencom, jej povrch je jemnozrnný. Pravidelným rezom je rozdelená na dve polovice. Tento rez je zrejme spôsobený guľovitým rozpadom hornín. Západne od spomínanej gule sa nachádza ďalšia, ktorej viditeľná časť má 25 cm. Jej priemer je odhadovaný na 85 cm. Kamenné guľe v Megoňkách pôvodne ležali na vodorovnej ploche, časom ich však zaniesli piesok a bahno. Pri neskorších procesoch boli spolu s okolitou horninou vyzdvihnuté do dnešnej polohy. Prírodná rezervácia Brodnianka najsevernejší výskyt duba zimného Prírodná rezervácia sa nachádza nad obcou Snežnica v Kysuckej vrchovine. Územie bolo za prírodnú rezerváciu vyhlásené v roku 1972 a je rozľahlé takmer 26 hektárov. Hlavná zložka, ktorá tvorí chránené územie je svetlý a tmavý vápenec spolu s vápnitou bridlicou.

Zaujímavosťou je, že na tomto území je zaznamenaný výskyt duba zimného na severnej hranici jeho prirodzeného rozšírenia. Rezervácia podlieha 4. a 5. stupňu ochrany.

Vychylovka

Múzeum kysuckej dediny v Novej Bystrici – Vychylovka leží v malebnom prostredí doliny Chmúra, ktorá je súčasťou chránenej krajinej oblasti Kysuce. Jeho jedinečná flóra a fauna spolu s krásnou ľudovou architektúrou vytvárajú pre návštevníka neopakovateľnú scéneriu.

Popri objektoch ľudového staviteľstva sa tu nachádza významná technická pamiatka - úzkokolajná lesná železnica s úvratovým systémom, ktorá spája Kysuce s Oravou. Táto horská železnica je v súčasnosti jedinou fungujúcou historickou úvratovou železnicou v Európe a jednou z mála vo svete (ďalšie sú v juž. Amerike a Indii). Vznikla v r. 1926 a pôvodne dosahovala dĺžku 110 km v kopcovitom teréne. Do 70-tych rokov železnica slúžila hlavne na prepravu kmeňov dreva z lesov hornej Oravy a Bystrickej doliny. Od jej rekonštrukcie táto múzejná železnica slúži na prevážanie návštevníkov romantickou trasou z doliny Chmúra až po stanicu Tanečník na Orave, trasa prechádza cez areál Múzea kysuckej dediny.

Eurofondy vyhodnotenie roku 2013

Ako sa u Vás volá fúrik? Fúrik nie? U nás sa nevolá, u nás sa musí tlačiť, znela odpoveď na jednoduchý chyták. Obdobné je to aj s projektmi EÚ. Žiaľ tie sa netlačia, ale musia sa ťahať na LESY z rôznych programov. V minulom roku sa cez rôzne programy EÚ podarilo zrealizovať projekty v celkovej hodnote 3.116.328,38 €.

V programe cezhraničnej spolupráce HU-SK 2007-2013

sme realizovali päť schválených projektov s rôznym zameraním. Ako prvý sme štartovali projekt „Lesníci deťom“ medzi OZ Rimavská Sobota a EgerErdőZrt. Je potešiteľné, že vďaka Elenke Kováčovej projekt nadobudol svojou veľkosťou a významom veľmi pekné rozmery a zozal pochvalné ohlasy zo strany detí, ale aj pedagogického personálu. Jednou z aktivít projektu na OZ Kriváň s názvom „Spoločne za zachovanie prírodných hodnôt na území Poľany a Börzsöny“ je aj usporiadanie spoločnej prezentácie našej spolupráce na výstave FeHoVa v Budapešti, ktorá prebieha od 13.–16.2.2014. OZ Levice sa doslovne trápi s dvoma projektmi – jeden zdedili z Palárikova s názvom „Spoločne za obnovu chránených historických parkov v Palárikove a v Diósjenő“, kde Katarína Verešová rieši s Františkom Králom okrem stavebných záležitostí aj Úrad pamiatkovej starostlivosti, aby sme okrem parku obnovili aj národnú kultúrnu pamiatku vodárenskú vežu. Jozef Matuška pestovateľ OZ Levice sa okrem riešenia problémov s dodávateľom AB Facility snaží rozšíriť projekt, aby sa určené financie v projekte vyčerpali aspoň na 90 %. Posledný projekt klasterje projekt bez finančnej účasti štátneho podniku LESY Slovenskej republiky, nakoľko sa jedná o schému deminimis, ktorá je určená sumou do výšky 200.000 €. Klasterzavtoril prvú etapu práce konferenciou v Szécsény 22. januára 2014, kde konštatoval, že počet členov klastra sa mu podarilo naplniť z plánovaných 300 na 304.

V Programe cezhraničnej spolupráce Poľsko-Slovenská republika 2007-2013

sme sa venovali najmä mikroprojektom. Pokračovaním projektu REW-BE-LAS bol mikroprojekt v Nádlešnici Ujsoly „Rozwój infrastruktury

rydlapotrzebystyki“. Iwona Kocón prostredníctvom mikroprojektu umožnila návštevníkom lesa pohodlné, ale hlavne bezpečné parkovanie mimo cesty. NádlešnicwoWisla zrekonštruovalo edukačnú izbu lesu na Príslope, kde chodila na hlucháne poľovať aj pani cisárovná. OZ Námestovo bol úspešný v podaní dvoch mikroprojektov – „Spoločne a bez bariér zrekonštruovaným lesníckym náučným chodníkom Oravská Lesná“ a „Ekoučebne Oravský Podzámok“. Martin Lazorík a Michal Kojda si mnohokrát nahlas povzdychli pri počutí môjho mena. Tatiana Švábiková a Milan Laš pracujú aj v súčasnosti na mikroprojekte „Kysucký detský les“, ktorý sa realizuje v skanzene Vychylovka.

Svoje projektové kroky sme rozšírili aj smerom na západ do Lesov Českej republiky, kde sme podali jeden projekt s OZ Trenčín – „Antonstál, oživujeme lesnícke tradície. Momentálne je projekt v druhej fáze vyhodnocovania externými hodnotiteľmi a netrepezlivo čakáme navýsledok hodnotenia.

Na podnet nášho riaditeľa Milana Jankuru sme sa na sklonku roku 2013 začali venovať aj Nórske mu finančnému mechanizmu, ktorý bol pre nás známy, ale neprebádanou oblasťou, nakoľko sa projekty podávajú priamo na Úrade vlády a vyhodnocujú sa nórskymi expertmi. Do termínu 31.1.2014 sa nám podarilo podať projekt Náučno-poznávacia oblasť Morské Oko v hodnote 1.295.994,97 €. Projektom chceme vybudovať Centrum lesnej pedagogiky na LS Remetské Hámre, poznávaciu lesnú cestu Bystrá, a spojiť aktivity cyklotrasou Falušová, čím vytvoríme jedinečný komplex pre rozvoj lesnej pedagogiky na OZ Sobrance a Ukrajinských štátnych lesoch. Projekt je doteraz najviac partnersky zastúpený, celkovo máme v projekte 10 partnerov, okrem iného aj z Nórska a Ukrajiny.

S aktívnou pomocou NLC- Odboru prípravy projektov sme pripravili v Programe rozvoja vidieka 2007-2013 v rámci tretej výzvy šesť projektov obnovy lesa. OZ Beňuš, OZ Čadca, OZ Košice a OZ Liptovský Hrádok nastavili práce v projektoch tak, aby v bodovom hodnotení boli žiadosti ocenené maximálnym počtom bodov. Žiadosti sú hotové už len zabalit a odoslať na adresu Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Poďakovanie patrí kolektívu Petra Hrbála, ďakujeme aj našim koordinátorom eurofondov OZ za neskutočné nasadenie pri získavaní množstva povinných príloh nevyhnutných pre žiadosti.

Jozef Zatlukal
vedúci Odboru projektov EÚ

Lesy ČR: dřevinou roku 2014 je douglaska

V rámci svých osvětových a vzdělávacích aktivit vyhláší Lesy České republiky, s. p. již řadu let jednu z lesních dřevin jako dřevinu roku, kterou v daném roce přibližují široké veřejnosti. Pro letošní rok byla v pořadí již šestnáctou dřevinou roku vybrána douglaska tisolistá.

Douglaska tisolistá: dlouhověká dřevina – v Severní Americe se dožívá i více než 1000 let

Douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii*) je stálezelený jehličnatý strom z čeledi borovicovité (Pinaceae). Před poslední dobou ledovou byla domácí dřevinou jak v Severní Americe, tak i v Evropě. Po ní se však její výskyt uchoval jen v západní části Severní Ameriky. K opětovnému rozšíření douglasky do dalších částí Severní Ameriky, Evropy, ale i jiných oblastí mírného pásma naší planety došlo zásluhou člověka. Do Evropy byla novodobě dovezena v roce 1827. Dnes je zde považována za jednu z produktivně nejperspektivnějších dřevin. V řadě zemí, zejména v sousedním Německu a Rakousku, ale například i ve Francii, je již považována za zdomácnělou dřevinu, která dobře roste a zmlazuje se spolu s domácími dřevinami, aniž by je potlačovala.

Věk nejstarších jedinců douglasky v Severní Americe je udáván na více než 1000 let. Na svých přirozených stanovištích dosahují výjimečné výšky až 100 metrů a obvodu přes 5 metrů. K prvnímu vysazení douglasky u nás došlo ve školce okrasných dřevin v Chudenicích v roce 1842. Naše douglasky proto zatím nedosáhly věku ani rozměrů jedinců téhož druhu na americkém kontinentu. Přesto nabývají již dnes někteří u nás rostoucí jedinci zajímavých parametrů.

Mezi deseti nejvyššími významnými stromy Lesů ČR (s výškou 48 metrů a více) evidovanými ve webové aplikaci Lesů ČR na <http://www.lesy.cz/pece-o-les/ochrana-prirody-u-lcr/Stranky/vyznamne-stromy-lcr.aspx> se vyskytují vedle sedmi smrků a jedné jedle také dvě douglasky. Po svém dovozu na naše území byla douglaska vysazována nejprve jako vzácnost jednotlivě či v malých skupinkách v parcích, u hájoven a podél lesních cest. Výsadeb do lesních porostů se dočkala až později.

Popis

Kůra douglasky má v mládí šedo zelenou barvu, s viditelnými pryskyřičnými kanálky. S přibývajícím věkem se obvykle mění na hluboce rozpraskanou borku. Jehlice douglasky jsou v mládí měkké, později tvrdší, ploché, 15 - 25 milimetrů dlouhé, jen 1 až 1,5 milimetru široké a rozložené do stran. Po rozemnutí voní po citrusech.

Šišky jsou převislé, nerozpadavé, krátce stopkaté (7 - 10 milimetrů), podlouhle vejčité, 5 - 10 centimetrů dlouhé a 2 - 3 centimetry široké. Po dozrání mají světle hnědé zbarvení. Snadno je lze poznat podle typických trojčipých krycích šupin, které vyčnívají ze šišky. U poddruhu *Pseudotsuga menziesii* var. *menziesii* (zelená) směřují ke špičce šišky, u poddruhu *glauca* (sivá) se ohýbají zpět směrem ke stopce.

Má cenné dřevo pro dřevozpracující průmysl, zejména pro výrobu nábytku. Vlastnosti jejího dřeva jsou v mnoha ohledech lepší než dřeva nejjednodušší evropské dřeviny - smrku.

Douglasce se daří především na hlubokých, kyselých, vlhčích, hlinitopísčitých půdách. Nesnáší naopak půdy mělké, vápnité, podmáčené nebo příliš suché. V našich podmínkách se pěstuje zejména v nadmořských výškách do 500 metrů. Stejně jako u většiny jiných lesních dřevin se jeví jako nejvhodnější její pěstování ve směsi s jinými dřevinami.

Stabilizační dřevina

Douglaska je v celé Evropě široce diskutovaným druhem v souvislosti s klimatickými změnami. Domácí i zahraniční výzkumy dokazují, že je právem počítána mezi stabilizační dřeviny s příznivým vlivem na statickou i ekologickou stabilitu lesních porostů. Vzhledem ke svému kořenovému systému je na hlubokých půdách odolnější proti větru než jiné dřeviny. Dospělí jedinci jsou rovněž známi svojí odolností proti požárům.

V České republice je na některých vhodných stanovištích řazena mezi tak zvané meliorační a zpevňující dřeviny. Za oněch více než 150 let opětovné přítomnosti na našem území si bezpochyby zaslouží pozornost. Její potenciál u nás není (např. ve srovnání s Francií, Rakouskem či Německem) dosud dostatečně využíván.

Z hlediska zákona o ochraně přírody a krajiny je k ní přístupováno jako ke geograficky nepůvodnímu druhu, pro jehož záměrné rozšíření je nutný souhlas příslušného orgánu ochrany přírody. V současné době je její zastoupení v našich lesích na úrovni cca 0,2 procenta (tedy například o polovinu méně než borovice kleče). Jakožto přínosná dřevina může být vhodnou náhradou za smrk na vhodných stanovištích v nižších nadmořských výškách, zejména v oblastech, kde dochází k chřadnutí smrku. V podstatně větší míře by proto

s douglaskou měly počítat i oblastní plány rozvoje lesů.

Vedle uplatnění v lesním hospodářství byla a je často vysazována v rámci sadovnických a parkových úprav. Jsou známy také její okrasné kultivary. Relativně lépe než jiné jehličnany snáší městské prostředí. S ohledem na svůj produkční potenciál a hospodaření se živinami se jeví jako vhodná také pro první zalesnění zemědělských půd.

Lesy České republiky, s. p. budou douglasku ve zvýšené míře podporovat na odpovídajících stanovištích jako vhodnou dřevinu do směsí lesních dřevin, v nichž plní meliorační a zpevňující funkci a zároveň zvyšuje druhovou pestrost našich lesů a zajišťuje produkci.

Zbyněk Boublík

Douglaska tisolistá sa v lesných porostoch Slovenska pestuje približne od roku 1860. Prvé výsadby tejto dreveny uskutočnili profesori Banskej akadémie v Banskej Štiavnici na polsví v Kysihýbli. Niektoré z nich sa zachovali dodnes. Lesnícka introdukcia douglasky na Slovensku bola prakticky od konca prvej svetovej vojny bola sprevádzaná nerešpektovaním základných nárokov na stanovište tejto ekologicky veľmi plastickej dreveny. Úspešne sa vysádzala hlavne v rozpätí 200-1300 m. V posledných zhruba 50-tich rokoch sa douglaska do lesných porastov vysádzala väčšinou len vo veľmi malom zastúpení (5-10 %). Jej súčasná redukovaná plocha sa odhaduje na približne 1300 - 1400 ha, ktoré tvorí 23 porastov kategórie A a B uznaných pre zber semena a 248 výberových stromov (Ťavoda 2007).

Ťavoda P. 2007: Ekologické nároky a rozšírenie douglasky tisolistej na Slovensku. Ekológia a environmentalistika 2007. 194-202 pp.

Zvernica Betliar na OZ Rožňava – po desiatich rokoch

V lese sa na „úrodu“ lesníckej práce čaká sto rokov a život lesa presahuje jednu, dve aj tri lesnícke generácie. O to väčšie musí byť presvedčenie a viera lesníkov v ich prácu pri zakladaní „nového“ lesa a vízia jeho rastu a vývoja za tak dlhé obdobie.

No máme v lesníctve aj činnosti, napríklad poľovníctvo a chov zveri, kde čas plynie o niečo rýchlejšie a nie je potrebné čakať až tých povestných „sto rokov“ života lesa. Tu je poradie času obrátené a počas jednej lesníckej generácie sa otočí niekoľko generácií jelenej, diviacej či muflonej zveri. No aj tu je dôležité presvedčenie pri zakladaní novej populácie, nového chovu a rovnako aj vízia jeho vývoja na veľa rokov dopredu.

Výstavba oplotenia Zvernice Betliar

Od roku 2004 začali LESY SR, š.p. v rámci diverzifikácie činnosti, systematicky investovať do zvelaďovania intenzívnych poľovných revírov v rámci rozvojových programov s cieľom zlepšenia ekonomických výsledkov obhospodarovania zvernic a zvýšenia kapacít pre poplatkový lov zveri. Rozbehol sa program revitalizácie zvernic zameraný na rekonštrukciu zvernic, zlepšenie úživnosti prostredia, systém celoročného prikrmovania zveri, úpravu početných stavov a sociálnej štruktúry, úpravu druhového zloženia zveri a zlepšenie trofejovej kvality zveri. Najviac pozornosti a aj finančných prostriedkov v rámci tohto programu sa ušlo OZ Rožňava, resp. Zvernici Betliar a Zvernici Haršaš – Krásna Hôrka v jeho obvode.

Dňa 1.10.2004 bol vedením Lesov SR, š.p. schválený Projekt revitalizácie zvernic Betliar. V októbri 2005 boli ukončené práce v hodnote 3 mil. Sk a prebehla kolaudácia zvernice. Lesný úrad v Rožňave uznal Zvernica Betliar s výmerou 1 696 ha v decembri 2005. Pre jeleniu zver s cieľo-

Kolaudácia začiatkom októbra 2005

vým stavom 250 ks sa vyčlenila samostatná časť 1 044 ha. Na zvyšnej ploche 652 ha sa ponecháva chov daniely zveri v cieľovom stave 260 ks a muflonej zveri v stave 135 kusov.

Rok 2004 je významný ešte z jedného hľadiska a to, že je spojený so začiatkom zazverovania Zvernice Betliar kvalitnou jelenou zverou z oblasti Poľany a severovýchodného Slovenska, ktorá dala základ vzniku úplne novej populácii jelenej zveri. Dňa 11.2.2004 boli do zvernice Betliar dovezené prvé 2 kusy jelenej zveri z Poľany – OZ Kriváň. Potom v rokoch 2004 – 2007 nasledoval odchyt a dovoz ďalšej jelenej zveri v celkovom počte 79 kusov a z toho 57 kusov z oblasti Poľany (OZ Kriváň a OZ Čierny Balog) a 22 kusov z oblasti Severovýchodného Slovenska (OZ Bardejov, Vranov a Sobrance).

Cieľové stavy 250 kusov jelenej zveri boli naplnené k 31.3.2013. No odlov, resp. odchyt jelenej zveri prebiehal už od roku 2008 s cieľom postupnej úpravy pomeru pohlaví (do zvernice boli dovezené prevažne jelenice a jeliencatá, jeliňov bolo z počiatku veľmi málo). Nasledoval odlov slabých, pre ďalší chov nehodných jeliňov (prvé jelenice vo zvernici sa stali zakladateľmi celej novej populácie, a preto boli kladené vysoké požiadavky na ich kvalitu). Značná pozornosť sa od počiatku venuje zvyšovaniu úživnosti zvernice, správnosti prikrmovania zveri a sledovaniu kvality a vývoja jeliňov podľa zhodov.

Postupne stúpali početné stavy a naďalej sa upravoval pomer pohlaví. V roku 2010 sa už predpokladal jarný stav 145 ks jelenej zveri a z toho 35 jeliňov a v roku 2012 je to už 230 kusov a z toho 85 jeliňov. V spomínanom roku 2013 v dosiahnutom jarnom stave 250 kusov jelenej zveri, z toho 90 jeliňov, 100 jeleníc a 60 jelienciat. S nárastom početných stavov stúpali aj odlovy jelenej zveri. Napríklad v sezóne 2010 sa odlovilo 12 kusov jelenej zveri a v roku 2012 bol už lov a odchyt spolu 37 kusov jelenej zveri. Pre zvernica začal byť zaujímavý aj odchyt a predaj živej zveri. V rokoch 2010 - 2013 sa odchytilo a predalo prevažne do ČR spolu

18 kusov jeleníc a jelienciat.

Pre existenciu zvernice je však rozhodujúci nárast poplatkového lovu jeliňov. V spomínanej sezóne 2010 poplatkovi hostia ulovili dva jelenice, o rok neskôr štyri jelenice a v sezóne 2012 to bolo už 15 jeliňov ulovených poplatkovými hostiami, t.j. v celej výške plánovaného lovu jeliňov vo zvernici. V končiacej sezóne poplatkovi hostia vo Zvernici Betliar ulovili 13 jeliňov, čo je už viac ako tretina z celkového počtu 35 poplatkovo ulovených jeliňov na OZ Rožňava v sezóne 2013. Naplnil sa tým jeden z cieľov revitalizácie zvernice, a to zvýšenie kapacity poplatkového lovu jeliňov, ktoré predstavujú hlavnú tržbonosnú položku poľovníctva na OZ. S tým všetkým úzko súvisí nárast počtu poplatkových hostí, keď v sezóne 2013 sa individuálneho poplatkového lovu vo Zvernici Betliar zúčastni spolu 100 poľovníčkov počas 231 poľovníckych dní. Stúpa záujem aj o lov netrofejovej zveri a v posledných rokoch sa dosahuje až 80 % podiel poplatkového lovu všetkej zveri vo zvernici, vrátane diviakov.

Vráťme sa však ešte k poplatkovému lovu jeliňov, ktorý bol doteraz zameraný výlučne na selektívny zásah v I. a II. vekovej triede, čo súvisí s vekovou štruktúrou jeliňov od roku 2004. Postupne však každým rokom početnejšie ročníky jeliňov prechádzajú aj do III. vekovej triedy, no lov jeliňov v III. a aj v II. vekovej triede sa stáva ťažko realizovateľný. Je veľmi náročné nájsť a uloviť s poplatkovým hosťom výradového jeliňa (nekoronového, resp. slabého korunového) v II. a III. vekovej triede, keď väčšina jeliňov v tomto veku je veľmi dobre a perspektívne založená. Ešte chýbajú 3-4 roky aby tieto jelenice prekročili hranicu 10-11 rokov.

Jedným z cieľov zvernice je lov trofejových – medailových jeliňov. Prvý medailový jeliň sa ulovil trochu neplánovane v roku 2010. Jeliň bol objavený po ruji s veľmi závažným zranením a následne padlo rozhodnutie na jeho poplatkový lov. Išlo o

Vypúšťanie prvej jelenej zveri v aklimatizačnej zvernici.

šestnásťročák vo veku 7 rokov (v tom čase najstarší jeleň vo zvernici) s bodovou hodnotou 206,28 b. CIC. Tento jeleň pochádzal Poľany – generačná zvernica Trnavy a bol do Betliara dovezený dňa 22.8.2006 vo veku 3 roky. Bola to škoda, lebo sa jednalo o veľmi dobre založeného a pre ďalší chov perspektívneho jeleňa.

Ďalší medailový a zdá sa, že aj prvý zlatý jeleň vo Zvernici Betliar bol ulovený poplatkovým hosťom dňa 6.1.2014. Išlo už o jeleňa zrelého a pre Zvernicu Betliar aj symbolického, lebo pochádzal z prvej zveri dovezenej do Betliara 11.2.2004 z Poľany (jelienča). Bol umiestnený v aklimatizačnej zverničke, kde ako ihličiak dosiahol dĺžku 32 cm a na druhom paroží nasadil nadočnicového desatoráka – kmene ukončené vidlami, ale s vyhovujúcou dĺžkou a hmotou. Išlo o prvého, „lepšie“ založeného jeleňa a preto bol vypustený z aklimatizačnej do veľkej zvernice. Zároveň ďalšie dva dvojročné jelene „z dovozu“ boli kvôli slabým parametrom

Prvý medailový jeleň ulovený v roku 2010 vo veku 7 rokov s bodovou hodnotou 206,28 b. CIC – zdravotný odlov.

parožia (šestorák a nadočnicový osmorák) vyradené z chovu v aklimatizačnej zvernici. Tento jeleň postupne vo veku 5-8 rokov dosiahol bodovú hodnotu 183, 197, 204 a 212,55 bodov CIC a v tých rokoch bol najstarším a hlavným jeleňom vo zvernici. Jeleň bol dobre založený, no od začiatku však výraznejšie nevyňikal žiadnym parametrom trofeje – dĺžka kmeňov 108-109 cm, počet vetiev 15-16, obvody kmeňov 16 cm. V rokoch 2011 a 2012 jeho zhody do-

siahli zlatú medailu na úrovni 212,55 a 212,84 bodov CIC. Keď v roku 2013 nasadil jeleň trofej na rovnakej úrovni, bolo rozhodnuté o jeho poplatkovom odlove. Jedným z dôvodov je aj to, aby sa v chove uvoľnil priestor pre mladšie, výrazne lepšie založené jelene (v evidencii zhodov z jari 2013 je 15 medailových jeleňov a z toho 4 zlaté a 4 strieborné vo veku 5 až 8 rokov). Je zaujímavé, že jeleň mal na svoj vek neprimerane, až extrémne opotrebovaný chrup zodpovedajúci veku 15-17 rokov, s čím môže súvisieť aj jeho trofejová stagnácia.

Pri predbežnom hodnotení dosiahla trofej bodovú hodnotu 211,31 bodov CIC a ak sa táto bodová hodnota potvrdí, išlo by o historicky prvého zlatého jeleňa v Betliari od roku 1885, kedy tu Andrassyovci dovezli 14 kusov jelenej zveri do 575 ha zvernice za zámockým parkom na území dnešnej zvernice Betliar.

Peter Kuric
Marcel Lehocký

Vyhlásenie prírodnej rezervácie Suchý vrch lokálne víťazstvo, alebo prehra systému?

V printových a elektronických médiách nedávno prebehla správa o tom ako sa „Pralesy pod Suchým vrchom dočkali zákonnej ochrany“.

Naozaj, vyhláškou č. 1/2013 z 20. decembra 2013 Okresný úrad v Žiline s účinnosťou od 1.2.2014 vyhlásil prírodnú rezerváciu Suchý vrch.

Táto udalosť sa v médiách interpretuje ako víťazstvo, ktorým bolo zavŕšené niekoľkoročné úsilie o presadenie snahy ochránarov.

V reakcii nechcem komentovať skutočnosti súvisiace s vyhlásením rezervácie, ani subjekt, ktorý predložil návrh na vyhlásenie nového chráneného územia s najvyšším stupňom ochrany, ani pohnútky, ktoré ho k tomu viedli, nakoľko nie je jediný mimovládny subjekt, ktorý realizuje obdobné projekty v oblastiach ochrany prírody. Rád by som sa pokúsil upriamiť vašu pozornosť na tento problém zo širšieho, komplexného pohľadu, z pohľadu riešenia systému ochrany prírody na Slovensku v interakcii s ostatnými oblasťami a záujmami spoločnosti.

Je vyhlásenie ďalšej prírodnej rezervácie naozaj taká udalosť, ktorá z globálneho hľadiska napomôže vyriešiť dlhodobu neriešenú problematiku efektívnosti, účelnosti a ekonomickej udržateľnosti

ochrany prírody na Slovensku? Je potrebné ochranu prírody realizovať len ďalším vyhlasovaním nových chránených území? Čo s existujúcimi chránenými územiami, ktoré nevykazujú prvky ochrannárskej osobitosti? Ktoré sféry národného hospodárstva je potrebné utlmiť („ukrátiť“), aby bolo dostatok financií na ochranu prírody? Prečo tie isté subjekty, ktoré bojujú za vyhlasovanie nových chránených území na druhej strane flagrantne prižmurujú oči pri likvidácii stoviek hektárov niektorých chránených území? Alebo je to efekt spojených nádob?...

Bez komplexného a koncepčného riešenia sa v problematike ochrany prírody na Slovensku neposunieme ďalej. Pod komplexným riešením rozumieme premyslené, dlhodobu udržateľné, proporčne vyvážené rozloženie sfér záujmov ochrany prírody, sociálnych a ekonomických záujmov obyvateľov regiónov a rozvojových aktivít turizmu a ostatných oblastí priemyslu prinášajúcich zdroje okrem iného aj pre financovanie ochrany prírody.

Inými slovami, keby k vyhláseniu prírodnej rezervácie Suchý vrch došlo ako výsledok komplexného a koncepčného zámeru ústredného orgánu / dotknutých ústredných orgánov štátnej správy, hodnotili by sme tento krok ako systémové

riešenie zapadajúce do konceptu.

Napriek skutočnosti, že v konečnom dôsledku LESY Slovenskej republiky, štátny podnik ako dominantný správca pozemkov dotknutej lokality s vyhlásením prírodnej rezervácie nakoniec súhlasili, považujeme takéto riešenie za nesystémové, neprinášajúce globálny efekt, nopak motivujúce ďalšie skupiny aktivistov k „vybudovaniu si vlastného pomníčka“ za peniaze daňových poplatníkov. V neprospech takéhoto postupu hovorí aj fakt, že každá skupina ochrannárskych aktivistov vedená vlastnými úmyslami a pohnútkami si vytvára na vylišovanie nimi vybraných území vlastné kritériá, postupy a metódy, ktoré neprispievajú k systémovému riešeniu a jednotnému pohľadu na predmet ochrany.

Na záver si dovoľím predniesť želanie (očakávanie), že nový systém vyhlasovania chránených území, ktorý priniesla novela zákona o ochrane prírody, (t.j. novovyhlasované chránené územia schvaľuje a vyhlasuje Vláda SR) prinesie viac transparentnosti vyváženého širšieho spektra potrieb spoločnosti a hlavne vyššiu zodpovednosť za stav a budúcnosť ochrany prírody na Slovensku.

Luboslav Mika,
vedúci odboru životného prostredia.

Pred 90. rokmi mu kolíska pred lavínou zachránila život...

Prírodné katastrofy postihujú ľudskú populáciu už od nepamäti. Lavíny vznikajú prevažne nad hornou hranicou lesa vo vysokých pohorách Slovenska.

Hoci dnes už vieme proti tomuto prírodnému živlu bojovať a predpokladáť jeho vznik, stále nás prekvapuje svojou dynamikou, ktorá spôsobuje hlavne lesnému hospodárstvu veľké škody. Najhoršie na tom je, že stále si vyžaduje aj obeť na ľudských životoch. Od roku 1751 do dnes usmrtili lavíny v slovenských horstvách 262 ľudí a počet obetí stále narastá.

Pred 90. rokmi 6.2.1924 sa veľká ničivá lavína zrútila z juhovýchodných svahov Krížnej (1574 m n. m.) na osadu Rybô. Dráha lavíny bola dlhá približne 2 500 m a pri svojom páde prekonal výškový rozdiel 760 m. Celková plocha uvoľneného snehu bola približne 800.000 m². Objem strhnutého snehu bol približne 2.400.000 m³ s odhadovanou hmotnosťou 600.000 ton. Výška snehovej haldy dosiahla 35 metrov. Takáto lavína vyvinula logicky veľmi veľký nárazový tlak (do 800 kPa) a rýchlosť (do 50 m/s). Z poškodených lesných porastov, ktoré zmietla na ploche 4 ha, bolo spracované približne 1.100 prm palivového dreva a dvakrát toľko drevnej hmoty bolo úplne zničené. Zmietla tri domy a dva poškodila. Podľa dnešnej medzinárodnej klasifikácie lavín by sa táto lavína zaradila do kategórie veľmi veľké lavíny (najväčšia

Kríž na pamiatku obetí lavíny

veľkosť podľa tejto klasifikácie). Ako pamiatka na túto smutnú udalosť stojí na konci osady Rybô pamätný drevený kríž.

Masa snehu zasypala 22 ľudí. Prežili iba štyria z nich. Vyžiadala si 18 mŕtvych, z toho 15 detí, čím sa smutne zapísala do dejín Slovenska, ako zatiaľ najtragickejšia lavína v histórii. O veľkom šťastí môže hovoriť, posledný žijúci svedok tejto katastrofy, vtedy ani nie trojmesačný Benjamín Strmeň. V osudný deň spal v drevenej kolíske. Padajúci krov strechy so šindľami prekryl kolísku. V nánose sa tak vytvoril priestor, v ktorom mal dostatok vzduchu. Zachránili ho po štyroch hodinách. Menej šťastia mali jeho piati súrodenci, ktorí pod lavínou zahynuli. Dnes 90-ročný Benjamín Strmeň stále spomína na túto udalosť. Kolísku, ktorá mu zachránila život, ako nemého svedka tejto udalosti opatruje na povere rodinného domu.

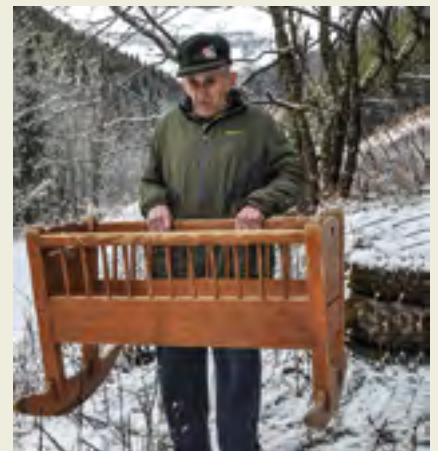
Lavíny nad osadou Rybô však neboli úplne výnimočné. Podľa kroniky obce Staré Hory, zasiahla osadu Rybô v tej istej lokalite aj lavína zo 17.3.1751. Lavína vtedy zabila 10 osôb, zničila osem domov a zahynulo v nej 53 kusov dobytky. V roku 1860 usmrtila lavína dvoch z 22 zasypaných. Veľké lavíny spadli aj v rokoch 1920, 1922, 1923, 1956 a 1963.

Simulácie pomocou dynamických numerických modelov ELBA+ a RAMMS ukázali, že keby v dráhe hlavnej lavíny nestála menšia lavína spadnutá z doliny Rizničky, ktorá spôsobila určité spomalenie a pribrzdenie nánosu veľkej lavíny zo svahov Krížnej je pravdepodobné, že snehová masa by sa zastavila podstatne nižšie v osade, kde

by zasypala oveľa viac domov a ľudí.

V roku 1963 po delimitácii pôdneho fondu vtedajší závod Lesotechnických meliorácií a hradenia bystrín začal realizovať projekt Biologicko-technických protilavínových opatrení na východných svahoch Krížnej. Toto miesto bolo vybrané ako jedna z najtypickejších lavínových lokalít na Slovensku.

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik – Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen v spolupráci s Technickou univerzitou Zvolen pri 90. výročí tejto udalosti pripravili na deň 4.2.2014 vedeckú konferen-

ciu „Tragické lavíny na Slovensku“. Záštitu nad konferenciou prevzal dekan Lesníckej fakulty TU Zvolen prof. Dr. Ing. Viliam Pichler. Prvá časť konferencie pozostávala z prednášok. Konala sa v Kongresovom centre Technickej univerzity. V poobedňajších hodinách program pokračoval v areáli Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene ukázkami záchranných prác členmi Horskej záchrannej služby. Obhataním programu bolo spontánne rozprávanie Tomáša Chromca, zasypaného v lavíne pod Chabencom v roku 2013. Vyvrcholením programu bola beseda s žijúcim účastníkom lavínovej katastrofy z roku 1924 pánom Benjaminsom Strmeňom. Potom si účastníci v priestoroch múzea prezreli výstavu „Lavíny v horách - musíme žiť s nimi.“

Milan Longauer

V minulom čísle sme otvorili problematiku tvorby geografických informačných systémov v podniku LESY SR, š.p. V tomto čísle sa o praktické skúsenosti a možnosti využitia WEBGIS-u podelia naši kolegovia Marcela Mojžišová a Ján Bobro.

Využitie a uľahčenie práce

WEBGIS je webová aplikácia, ktorá má slúžiť na prehliadanie rôznych mapových kompozícií, tlač máp, tvorbu prienikov, získavanie informácií z rôznych vrstiev, aj na editáciu prvkov.

Systém umožňuje jednoduché vyhľadanie objektov, či už parciel alebo

WEBGIS v praxi

porastov, o ktorých potrebujeme zistiť nejaké informácie. Po vyhľadani porastu alebo parcely sa dá veľmi rýchlo dostať k ďalším údajom o nich, jednoduchým kliknutím na tlačidlo Info o prvku (ikona „I“), kde dostaneme informácie o parcele, o jej zaradení podľa druhu pozemku, či sa parcela nachádza na liste vlastníctva a ak áno, tak aj o jej vlastníkoch. Pri porastoch dostaneme cez túto funkciu všetky základné údaje o poraste, v ktorom lesnom celku je tento zaradený, aká je platnosť

„Programu starostlivosti o les“ na tomto poraste. Po kliknutí na tlačidlo POZEMKÁR sa ukážu údaje z POZEMKÁRA, na základe prepojenia s našim podnikovým systémom slúžiacim na správu majetku a evidenciu pozemkov. V prípade, že porast je v obhospodarovaní podniku LESY SR, š.p. vidíme aj ďalšie údaje o poraste. Po kliknutí na tlačidlo WEBLES (webový online informačný systém, ktorý primárne umožňuje evidenciu lesného majetku) je možné získať aj ďalšie podrobnejšie údaje o poraste, ako je vek, výmera, zakmenenie, kategória lesa, zaradenie do HSLT a do organizačnej štruktúry podniku. Po

kliknutí na záložku „Drevina etáže“ vidíme drevinové zloženie, stredné výšky a hrúbky, bonitu, zásobu. Po kliknutí na záložku „Ťažba predpis“ sa ukážu údaje o plánovanej ťažbe. V mapovej službe ŠOP SR sa dajú vyhľadať údaje o chránených územiach (Veľkoplošné a Maloplošné chránené územia, Územia európskeho významu, Chránené vtáčie územia). V mapovej službe Program starostlivosti o les vieme získať informácie o lesných oblastiach, lesných vegetačných stupňoch, lesných typoch. Vo všeobecnom polohopise vidíme informácie o administratívnom členení SR, organizačnom členení podniku a klade mapových listov ŠMO 50000 a 5000. Jednoduchým spôsobom sa dajú v systéme robiť základné analýzy ako je prienik vrstiev, filtrovanie. Dajú sa merať vzdialenosti, plochy a tiež zistiť súradnice rôznych bodov.

Pozitíva a nedostatky

WEBGIS je prístupný všetkým zamestnancom podniku LESY SR, š.p. a zobrazujú sa v ňom údaje z centrálnej geodatabázy, čím je zabezpečený okamžitý prístup k aktuálnym údajom bez potrebnej distribúcie údajov na jednotlivé OZ.

Veľkým pozitívom systému je možnosť tvorby a editácie geometrií vrátane atribútov. Ide hlavne o editáciu drobných vodných tokov, vedenie grafickej evidencie v zmysle vyhlášky MPA RV SR č. 297/2011 o lesnej hospodárskej evidencii, možnosť importu GPS meraní do centrálnej geodatabázy a tvorby vlastných meraných vrstiev, napr. holín alebo požiarovísk.

V systéme si užívateľ sám môže vbrať a skombinovať vrstvy, ktoré potrebuje zobraziť pre svoju prácu, aby zistil potrebné informácie. Je tu aj možnosť uloženia mapovej kompozície do PDF súboru a teda aj vytlačenia mapy.

Trošku nešikovná je aj editácia geometrií prvkov, najmä v prípade potreby sledovania existujúcej geometrie. Táto by sa mala zjednodušiť pridaním možnosti kopírovania existujúcich geometrií prvkov v blízkej budúcnosti.

Ako dlho ho využívam, akými zmenami prešiel

WEBGIS by postupne mal úplne nahradiť POZMAP. POZMAP je desktop nadstavbu nad TOPOL, ktorá slúži na prehliadanie, tvorbu prienikov a editáciu rôznych mapových podkladov súvisiacich so správou majetku, podrobnej lesnej evidencie pozemkov, budov a vodných plôch. TOPOL je otvorený geografický informačný systém, ktorý slúži na tvorbu máp v lesníctve, poľnohospodárstve a ďalších hospodárskych odvetviach.

Vývoj systému WEBGIS sledujem od úplného začiatku jeho vývoja, od prvých analýz jeho obsahu a funkcionality. V systéme boli na začiatku jeho vývoja zobrazované základné GIS vrstvy a bolo umožnené jednoduché vyhľadávanie objektov. Postupne sa rozširoval o ďalšie už spomínané vrstvy, pribudla možnosť filtrovania údajov pomocou atribútového a priestorového filtra, možnosť tvorby prienikov rôznych vrstiev, možnosť merania dĺžky línií a plôch polygónov. Najnovšou funkcionalitou je možnosť editácie LHE. Ide o grafické zakreslenie obnovnej ťažby, mimoriadnej ťažby a holín vzniknutých náhodnou ťažbou, prípadne holín, ktoré vznikli zo zmeny druhu pozemku. Tieto prvky sú na základe užívateľom (autorom) vyplnených atribútov graficky reprezentované podľa mapových značiek grafickej evidencie v zmysle už spomínanej vyhlášky o LHE.

Marcela Mojžišová
Odbor HÚL a certifikácie

Informačné technológie výraznou mierou prispeli k zlepšeniu podmienok práce na úseku evidencie pozemkov a reprivatizácie. Umožnili prejsť z len papierovej formy, ktorá vyžadovala veľké množstvo prípravnej práce a skúseností (prekrývanie pozemkových a lesníckych porastových máp na presvetlovacích stoloch alebo oknách – pracovne nazývaná „metóda Windows“) na presnejšiu digitálnu formu. LESY SR, š.p. vo vlastnej réžii vytvorili program POZMAP, ktorý je hlavným nástrojom našej práce. Je to lokálny program, preto si vyžaduje aktualizáciu údajov v počítači každého užívateľa. WebGIS ako systém používajúci centrálnu databázu odbreňuje užívateľa programu od tohto úkonu.

Pri svojej práci využívam WebGIS napríklad pri rozdeľovaní pošty v DMS na OZ. Jednoduchým spôsobom viem určiť, ktorá obec alebo katastrálne územie patrí do územnej pôsobnosti ktorého odštepného závodu. Komfortnejšie je napríklad zisťovanie informácie o vlastníckych právach ku konkrétnemu pozemku. Doposiaľ sme museli za týmto účelom otvoriť program Wiskan, alebo hľadať informáciu na internete na stránke www.katasterportal.sk.

WebGIS je dynamický systém, ktorý je stále vo vývoji. V budúcnosti predpokladáme, že funkcionality sa budú rozširovať podľa požiadaviek výroby, kde sa predpokladá najväčší počet užívateľov. Pre potreby našich pracovníkov je potrebné dobudovať systém napríklad vo vzťahu k zobrazovaniu aktuálnych lesníckych porastových máp a ich mierok, dynamickejší výber prvkov určitej vrstvy pomocou myši, vytvorenie editačných nástrojov s možnosťou tvorby vlastnej vrstvy a pod.

Ján Bobro
Odbor evidencie pozemkov a reprivatizácie

Tisíce návštevníkov vstúpili na vianočnú pôdu múzea

Ponorit sa do minulosti, zažiť dobu starých remesiel, jednoduchým a interaktívnym spôsobom pochopiť fungovanie lesa a práce lesníkov v ňom a v zapätí sa preniesť do sveta fantázie zloženej z farebných kociek. To je len časť programu, ktorý pripravilo Lesnícke a drevárske múzeum pre svojich návštevníkov počas vianočných sviatkov – ponúklo im darček vo forme výstavy Farebná krajina.

Návštevníci videli asi 200 stavieb a konštrukcií, mohli obdivovať prepracované obrazy vidieckeho života, ťažbu a

približovanie dreva, či hasenie lesného požiaru. Fascinujúce modely svetoznámych aj slovenských historických stavieb aj technických pamiatok, dopravných prostriedkov, vesmírne modely a nechýbal ani exkurz do histórie LEGA. Všetko rafinované zostavené z bežných i unikátnych setov stavebnice LEGA. Nadšenci si mohli postaviť aj vlastnú stavbu v hracom kútku, kde boli hracie pulty s množstvom kociek. Výstava priniesla nevšedných šesť týždňov, počas ktorých si ju mohli prezrieť skutočne všetci záujemcovia. Mnoho ocenení a pochvál získali aj stále výstavy Lesníckeho a drevárskeho múzea - Drevo vždy živé o spracovaní dreva, Hlas lesa o lese, jeho obyvateľoch a o práci lesníkov a Les v zrkadle vedy o aktuálnom probléme rozpadajúcich sa smrečín. O tom, že pochvál bolo dosť, hovorí samotná návštevnosť, ktorá prekonalala všetky očakávania a pohybovala sa v tisícoch.

K úspechu vianočného programu prispel prázdninový termín, keď mali rodičia a deti viac času a mohli si pobyť v

múzeu poriadne užiť. Možno aj táto zima bez snehu spôsobila, že ľudia vyhľadávali rozptýlenia, ktoré im ponúkalo múzeum.

Výstava Farebná krajina, ktorú pripravilo Lesnícke a drevárske múzeum v spolupráci so slovenským fanklubom lega

TatraLUG a ktorá začala 16. decembra 2013, bola otvorená cez celé vianočné prázdniny a skončila 31. januára 2014. Ďakujeme všetkým za návštevu.

Ivan Hanula,
LDM Zvolen

Pomer národa k lesu je mierou jeho kultúrnej vyspelosti

Celý život mal blízko k prírode, hájil čistotu života. Bol v rôznych pozíciách – pracovných, riadiacích i ľudských. Bol lesníkom, poľovníkom, rybárom i včelárom. Prežil čestným spôsobom zaujímavý a pestrý život. Profesionálnu kariéru zasvätil podnikaniu štátne lesy. Svoj životný príbeh prerozprával a zveril písmu vo forme doteraz nevydanej autobiografie. Jeho rozprávanie je zaujímavé, svieže, pútavé, poprepletané rôznymi skúsenosťami a zážitkami z pracovnej oblasti, ale aj súkromného života. Každému lesníkovi by mohli slúžiť ako neformálna učebnica praktického života. V tomto čísle Vám prinášame podstatné časti zo životného príbehu **Ing. Gabriela Šimkoviča** – človek s veľkým „Č“.

A tak som uzrel svetlo môjho sveta...

Narodil som sa 3. októbra 1919 v Rumunsku ako štvrté dieťa učiteľa Šimkoviča, pochádzajúceho z Kláštora pod Znievom. Môj otec bol učiteľom a do sedmohradského mesta Arad – Macea ho zaviala služba. Počas tamjšieho pobytu súkromne učil aj dve dcéry grófa Károliho, budúceho maďarského ministerského predsedu. Gróf otca poznal nielen ako miestneho učiteľa, ale aj ako tajomníka Spolku štátnych učiteľov Uhorska v Budapešti. O všetkom však viem len zo spomínaní, lebo na Slovensko sme sa vrátili, keď som mal tri roky.

Dni detstva a mladosti, časy študentské i starosti...

Po prvej svetovej vojne sa otec repábroul s celou rodinou do Československa. Detstvo a mladosť som prežil v Lipovanoch pri Lučenci, gymnaziálne časy v Banskej Štiavnici, kde som maturoval v roku 1938. Štúdium na Lesníckej fakulte som začal hneď v roku 1938 na Vysokej škole zemédskej

v Brne – odbor lesný inžinier. Keďže Nemci na jar 1939 obsadili Čechy a Moravu a ztvorili vysoké školy, pokračoval som v štúdiu na Slovenskej technike v Bratislave, kde vo februári 1940 bol otvorený aj odbor lesného inžinierstva. Vysokú školu som ukončil druhou štátnou skúškou v júli 1943.

Začiatky mojej kariéry vôbec neboli ľahké, ale o to príjemnejšie...

Od 7. júla 1943 až do odchodu do dôchodku v roku 1980 som stále pracoval v lesnej prevádzke. Nebolo to však od začiatku jednoduché. Po skončení štúdia som síce diplom mal, ale nemal som ani potuchy kde budem pracovať. Vedel som, že o štátnu službu sa nemôžem uchádzať, lebo k tomu bolo potrebné odporúčenie od miestneho farára, Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a od Hlinkovej gardy. O takéto odporúčenia som sa ani nepokúsil.

Moje prvé pracovné miesto som získal na veľkostatku grófa Štefana Zichyho v Divíne. Robil som správcu lesov celého veľkostatku. Za viac než rok som sa u grófa cítil vynikajúco. Mal som prideleného koňa, na ktorom som sa dostal aj do tých najvzdialenejších miest revíru. Bol to veľmi tvrdohubý kôň a štosák. Volal sa Árva. Po práci sme hrali volejbal spolu s kontesou Katou, ktorá bola veľmi milá a štebotavá. Pokiaľ nebol doma gróf Ladomér, vždy obedovala s nami v jednej zo štyroch bášť kaštieľa. K obedu bola vždy aj jedna fľaša vína. Ak nás obedovalo viac ako štyria, dostali sme dve fľaše vína.

Po roku som sa rozhodol pre nezгоды s grófom Ladomérom pri ťažbe a nedodržiavaní ťažobného plánu a samovoľným

nakladaním s drevnou hmotou z Divína odísť.

Moje kroky viedli do Cinobane – Katarínskej Huty, kde som po prechode frontu a prevzatí moci Komunistickou stranou Československa bol vnúteným správcom firmy Ing. Ján Kossuch – účtovná spoločnosť.

A tak som sa stal prvýkrát riaditeľom...

Keď sa poštáťňovali súkromné lesy, bol som v roku 1949 menovaný za riaditeľa Lesného závodu (LZ) Stará Ľubovňa so sídlom vo Vyšných Ružbachoch. Nakoniec sa vytvoril Lesný závod v Spišskej Belej. Štátnych lesov bolo len 360 ha na Červenom Kláštore. LZ bol umiestnený len v dvoch miestnostiach, preto som prerobil starú výkurovňu rušňov, z ktorej vzniklo 6 kancelárskych miestností.

Kým nebola cesta z Javoriny a Ždiaru, drevo na dosky z Podspádu sa vozilo lanovkou do Lendaku a odtiaľ úzkorozchodnou železničkou do Spišskej Belej. V Spišskej Belej som skoro denne preberal nejaký lesný majetok v súčinnosti s lesným oddelením Okresného národného výboru Poprad.

Od roku 1950, keď sa poštáťňovali aj obecné lesy, už žiadne súkromné lesy neboli. Do tej doby drevo zo súkromných lesov vykupovali „manipulačné závody“. Manipulačný závod bol v Kežmarku a mňa poverili jeho likvidáciou. Keďže v Kežmarku mal Manipulačný závod krásnu budovu, prešiel Lesný závod Spišská Belá do Kežmarku.

Priestory kancelárie

Prevzatím obecných lesov LZ Spišská Belá mal už výmeru cca 37 000 ha. Rozprestieral sa od okresu Kežmarok hrebeňom Levočských vrchov po pravej strane rieky Poprad až po Orlov – Plaveč. Potom hranicu závodu tvorila rieka Poprad a bola to súčasne aj štátna hranica až po Mníšek nad Popradom a ďalej štátnou hranicou až po riekú Dunajec. Ďalej išla hranica cez Červený Kláštor až na hrebeň Spišskej Magury, odtiaľ na Lendak a do Tatranskej kotliny a ďalej sa tiahla cestou slobody až po kežmarský chotár. Bol preto vytvorený nový lesný závod v Podolinci.

U vojenských lesov Kežmarok...

1. januára 1952 došlo k reorganizácii Štátnych lesov. Vytvárali sa pestovné a ťažobné závody. LZ Kežmarok dostal príkaz

nerozdeľovať sa a prevziať niektoré časti lesa v okrese Levoča až po rieku Torysu. Tým sa vytvoril cca 35 000 ha závod, ktorý od 1. apríla 1952 prevzal Kežmarské lesy a majetky. Stal som sa zamestnancom Vojenských lesných majetkov Kežmarok.

Grófka Katarína Pálffyová a Gabriel Šimkovič (r. 2006)

Z vojenského priestoru Javorína sa museli vysťahovať obce Ruskinovce, Ľubické kúpele, Blažov a Tichý potok a ešte dve osady. Muselo odísť približne 5 000 ks rožného dobytky a 20 000 oviec. Vojenské lesné majetky Kežmarok mimo lesa obhospodarovali veľké plochy lúk pasťvín a oračín. Postavil sa kravín, teľatník, ošipáreň, ovčín pre 2 000 oviec, ale mali sme aj chov sliepok a včelársku farmu. Tu som pôsobil do roku 1955, keď som odišiel z politických dôvodov.

Späť do kraja mladosti – Modrý Kameň, Červená skala a Kriváň

Nastúpil som v štátnych lesoch v Modrom kameni. Keďže sa v roku 1956 znovu reorganizovali štátne lesy a vytvárali sa opäť lesné závody s celou lesníckou činnosťou, bol som vymenovaný za riaditeľa nového LZ Červená Skala.

Na Červenej Skale bolo riaditeľstvo píl, ktoré odtiaľ odišlo. Bydlo malo v montovanom Turanskom dome. Bolo treba vybudovať budovu LZ a byty, čo sa nám aj podarilo. Lesné závody boli pomerne malé. LZ Červená Skala obhospodaroval len 13 000 ha lesov a mal ročnú ťažbu 50 000 m³, prevažne ihličnatej hmoty.

Počas môjho 12-ročného pôsobenia na Červenej Skale došlo k významným zmenám. Zo začiatku sa približovanie a odvoz dreva robil skoro výlučne súkromníkmi. Na konci už sme skoro všetko robili vo vlastnej rézii. V novembri roku 1963 bola obrovská vetrová kalamita. Na Červenej Skale predstavovala 506 000 m³, čo bola 10-ročná normálna ťažba. Mali sme nasadených v ťažobnej činnosti 1 200 pracovníkov, postavili sme niekoľko chat

a zriadili sme 12 závodných kuchýň. Najviac ovplyvnila naše plnenie siet už vybudovaných, ale aj ďalej budovaných zväžnic, ktoré som sám trasoval a dal urobiť tak, že sa na nich mohol robiť odvoz dreva. Aj v odvoze sme zabezpečili 1 traktor a 2 vlečky. Kým sa jedna vlečka odvážala, druhá sa nakladala a výkon sa zvýšil skoro dvojnásobne. Približovanie sme robili aj s štyrmi krátkymi lanovkami a jednou asi 2 km dlhou lanovkou Valteliime.

Toto bola v histórii lesov prvá kalamita bez následnej kalamity kôrovcovej. LZ Červená Skala bol asi jediný LZ, ktorý ročne dodával 80-140 m³ rezonančnej smrekovej hmoty. Bol viac krát vyhodnotený ako najlepší závod vo vnútroodnikovej súťaži. Mňa, keď som bol na Červenej Skale, volali „riaditeľ ľudových riaditeľov“.

V roku 1967 som bol krátky čas na podnikovom riaditeľstve v Banskej Bystrici a potom od mája ma menovali za riaditeľa LZ Kriváň.

LZ Kriváň bol jeden z najlepších závodov podnikového riaditeľstva. Mal veľké úkoly v ťažbe dreva – 120 000 m³, z čoho bolo 50 000 m³ listnatej a 70 000 m³ ihličnatej hmoty. Mimo toho bol zastúpený z listnáčov hlavne javor, jaseň a brest. Z ihličnanov bol v prevahe smrek, jedľa a aj smrekovec. Hodno spomenúť, že tam boli 10 a aj viac kubíkové buky a aj 20-25 m³ jedle. Chránená jedľa na Kyslinkách mala 53 m³ a tú istú výšku.

LZ Kriváň mal však aj veľké úlohy v pestovnej činnosti a v prácach celospoločenského významu. V roku 1963 bola vyhlásená ako vodohospodársky dôležitá oblasť 26 000 ha pramenná oblasť Iplá, Rimavy a Rimavice. Z toho najväčšia úloha pripadla LZ Kriváň. Zalesňovanie sa rozbehlo hlavne v roku 1968, kedy sa ročne zalesňovalo od 500 do 700 ha, z čoho bolo na lesnej pôde približne 250 ha. Celkom LZ Kriváň počas môjho pôsobenia do roku 1980 zalesnil 6-7 tisíc ha.

V prvom rade bolo potrebné vypestovať sadenice. Založilo sa niekoľko škôlok a 8-ha veľkoškôlka. Postavilo sa 35 fóliovníkov. Na zaistenie zavlažovania sa postavila menšia priehrada a voda išla saspádcom. Zaviedli sme škôlkovacie stroje a mali sme aj stroj na výsadbu sadeníc. Ročne sme vypestovali vo fóliovníkoch, ako aj v špeciálnom rašelínovom substráte okolo 3 milión semenačikov, ktoré sme jednak my, ale aj iným závodom dávali na nový spôsob letného škôlkovania. LZ Kriváň v priemere vypestoval v tých rokoch okolo 2 milióny sadeníc ročne.

Aj tu zohrali veľký význam zväžnice, ktoré som sám projektoval a trasoval. Na Červenej Skale a Kriváni som vyprojektoval asi 300 km zväžnic, ktoré sa aj realizovali. Všetky sa mohli použiť ako odvozníčky v dobe sucha alebo keď mrzlo.

V roku 1975 sa previedli ďalšie reorganizácie štátnych lesov. Vtedy sa k LZ Kriváň pripojil LZ Víglaš. Kriváňu ubrali Máľinskú dolinu. Bol to veľký nezmysel, lebo predtým sa drevo vozilo z Látok priamo do Kriváňa, alebo cez Cinobaňu a po reorganizácii sa vozilo do Lučenca a potom, ak išlo do Zvolena, alebo do Banskej Bystrice. 28 km sa takto viezlo, kým prišlo do Krivá-

ňa, čo bolo úplne zbytočné.

Aj LZ Kriváň za môjho pôsobenia bol vo vnútroodnikovej súťaži viac krát vyhodnotený ako najlepší LZ u PR Banská Bystrica.

A prišla jeseň môjho života...

Po mojom odchode na dôchodok som neprestal pracovať, ale šiel som do služieb Výskumného ústavu lesného hospodárstva vo Zvolene, kde som pracoval na výskumných plochách Vrch Dobroč. V tejto súvislosti musím spomenúť, že som bol dlhé roky činný aj ako člen redakčnej rady „Lesá“. Bol som členom komisie, ktorá schvaľovala výskumné úlohy, ale aj oponentom niekoľkých výskumných úloh. Okrem toho som previedol ekonomické zhodnotenie lesných drevín vrátane čerešne vtáčej a orecha. Ceny boli diktované, nie trhové, čo nebolo objektívne. Čerešňa predstavuje najekonomickjšiu drevinu, a aj napriek tomu sa jej nevenuje dostatočná pozornosť a lesáci ju vyrubujú.

Niečo miesto záveru...

Celý môj život bol a spojený s lesmi a prírodou. V jeho priebehu som si osvojil viacero myšlienok, ktoré ho naplňali a dávali mu zmysel. Počas pôsobenia v riaditeľských pozíciách v štátnych lesoch bolo napríklad v Lesnom závode Kriváň na stenách po chodbách viacero mojich myšlienok. Tak napríklad: „Najmenej, čo môžeš urobiť pre les, nepoškodzu ho!“, alebo „Bez lesa niet vody, bez vody niet života!“ Stále si myslím, že pomer národa k lesu je mierou jeho kultúrnej vyspelosti. Naše hodnotenie by tohto času nemohlo byť dobré. Najsilnejším krédom, ktoré ma sprevádza celý život je: „Najväčšie zlo je neopodporovať zlu!“ To znamená, kde vidím zlo, tam sa snažím kritizovať, zasiahnúť, byť nápomocný, aby bolo zlo eliminované.“

Ing. Gabriel Šimkovič umrel po ťažkej a rýchlej chorobe v Lučenci 9. júla 2010, kde je aj pochovaný. Jeho spomienky a zážitky však ostávajú živé vecne. Česť jeho pamiatky.

Viete aká je najhoršia sekera?

Zolniansky majster a pamätník Ján Šiagi opatruje nástroj, ktorý sa dedil z otca na syna, z generácie na generáciu. Reč je o sekere, ktorej strata v dobách stredoveku mohla znamenať pre majiteľa stratu obživy. V súkromnej zbierke má pán Šiagi veľa vzácných kúskov.

Pán Ján Šiagi zo Zolnej začína svoje rozprávanie: „Sekery som obľuboval od detstva, rád som káľal drevo, rád som pracoval s drevom a naučil som sa so sekerou narábať veľmi šikovne. Najprv som používal malé sekery a postupne, ako som rástol a pribúdala mi sila, som sa naučil používať rôzne sekery podľa druhu práce. Toto mi zostalo na celý život, aj dnes porobím so sekerou všetko čo sa dá.“

Na Slovensku ste asi jediný kto sa venuje zbieraniu sekier. Čo Vás priviedlo k takejto záľube?

Začalo to tak, že som zopár sekier zdedil od otca a starých rodičov, niečo som dostal od priateľov, niečo som našiel ako železný odpad a zrenovoval som ich. Vždy, keď som dostal pod ruku nejakú sekera, snažil som sa s ňou niečo robiť. Niektoré sekery som si kúpil aj sám. Rokmi mi sekery pribúdali, bolo ich oveľa viac, ako som potreboval, a tak som sa rozhodol rozložiť ich, dať ich na drevo a ukázať blízkeho okoliu. Momentálne zbierka obsahuje cez 150 klasických sekier.

Ste držiteľom slovenského rekordu za Vašu zbierku. Koľko sekier obsahuje Vaša kolekcia?

Vo svojej zbierke mám nad 200 sekier, ktoré sú dobré a pripravené na okamžité použitie. Okrem toho mám sekery, ktoré čakajú na opravu. Kovovú časť treba vyčistiť, odhrdiť, nakovať, nabrúsiť podľa potreby. Keď vyrobím vhodné porisko, osadím ho a pribudne do zbierky ďalšia.

Rekord bol zapísaný v roku 2011 vtedy to bolo 131 rôznych sekier. Mám sekery a topory 150 rokov staré, pochádzajúce z Ruska, z Aradáča v Srbsku, banícke, hasičské, tesárske, drevorubačské, mäsiarske a iné.

Keď vidíte v obchode s náradím novú a zaujímavú sekera, kúpite si ju?

Niekedy si sekera kúpim, ak sa mi vidí zaujímavá, zvláštna, alebo veľmi moderná. Keď mi chce niekto kúpiť darček, alebo priniesť niečo zo sveta, väčšinou je to sekera. Mám sekera z Japonska, Kanady, Ruska či Ameriky.

Kedy ste si uvedomili, že vytvárate zbierku celoslovenských rozmerov?

Zo začiatku som sekerám veľa času nevenoval. Vytváranie zbierky som sa začal venovať na dôchodku. Zbieral som každú sekera, oslovoval som známych, priateľov a hľadal som všade, kde sa len

dalo. Väčšina sekier bola veľmi znehodnotená, poškodená a veľa času som strávil v kovárskej dielni pri ich oprave. Násady som zo začiatku robil sám, ale keď ich bolo treba urobiť veľa, pomohli mi moji dobrí priatelia. Ľudia, ktorí videli tie staré, rozbité sekery len krútili hlavou, že som ich dal do tejto novej, peknej podoby.

Celý život mám rád dobré pracovné náradie a z každého mám toľko, že keď príde pracovať partia, mám pre každého náradie do ruky. Keď sa ide kosiť, mám veľa kôš, keď sa ide pracovať s lopatou,

tiež ich mám dosť pre každého. Sekera je špeciálny nástroj, pri robote treba viac druhov. Ľudia mi prinesú starú, znehodnotenú nevhodným používaním. Dokážem ju opraviť, je ako nová, nachystaná na robotu. Mám ďalšiu sekera, teraz už do zbierky.

História sekier je pravdepodobne veľmi dlhá. Viete nám niečo o nej povedať?

Sekery používal už pračlovek, na papek priviazal kamenný klin a mal univerzálny pracovný, či bojový nástroj. Keď ľudia spoznali kovy, hneď začali vyrábať aj kovové medené, bronzové alebo železné sekery.

Sekera bola v našich krajinách súčasťou bežných pracovných nástrojov pri práci s drevom. Muži s ňou vždy vedeli dobre narábať. V prípade potreby sa ľahko zmenila na zbraň. Vojaci v starých časoch používali špeciálne bojové sekery aj na dlhých poriskách. Bojové sekery mohli mať ostrie po oboch stranách, alebo akési kladivko oproti ostriu a v predĺžení poriska mohol byť bodec.

V starých časoch bola sekera cenný nástroj a slúžila celý život, niekedy sa aj dedila.

Zvláštnou sekerou u nás, ale aj v okolitej Európe, je valaška. Je to pôvodne ľahká sekera s dlhým poriskom, v minulosti ju používali pastieri ako zbraň, ako palicu pri chodení, aj pri zabíjaní oviec. Niekedy sa používala pri sviatočných obradoch. Dnes je skôr suvenírom alebo sa využíva pri ľudových zbojníckych tancoch.

Sekier existuje viac druhov. Na aké práce sa používajú?

Vo svojej zbierke mám veľa rôznych druhov sekier. Sekery na rôzne použitie majú rôzny tvar, váhu, dĺžku poriska, ostrie. Tvar sekery je prispôbený použitiu. Univerzálna sekera na bežné práce má hmotnosť do 2 kg. Sekera na štiepanie dreva býva trochu ťažšia a má porisko

dlhé viac ako 80 cm a nie je veľmi ostrá. Pri údere sekery sa buď poleno rozpadne alebo sekera odskočí, sekera sa nezatne do dreva. Drží sa dvoma rukami.

Sekera s dlhým a tenkým ostrím sa používa na odvetkovanie. Keby sa takouto sekerou štiepalo drevo, ostrie sa zatne do polena a treba ho vypačovať.

Tesári používali tesárske širočiny (topory) na opracovanie guľatiny. Tieto sa dnes používajú menej, rezivo sa kupuje na píle. Dnes používajú tesári také univerzálne sekery, ktoré majú odzadu kladivko na zatkanie klincov a na boku výrez na vyťahovanie klincov. Na výrobu šindľov sa tiež používali špeciálne sekery. Svoje sekery majú napríklad aj hasiči, tieto musia byť veľmi kvalitné a ostré. Horolezci používajú cepíny, tiež sú to malé, ľahké sekerky na dlhom porisko. Mäsiari na sekanie kostí alebo na delenie mäsa používajú svoje mäsiarske sekery, v takom menšom prevedení ich používame doma ako sekáče na mäso. V minulosti mal aj majster kat svoju vlastnú sekeru.

Dobré porisko je súčasťou dobrej sekery. Aké drevo je naň vhodné?

Na porisko (násadu) sa používa jaseň, javor, buk alebo hrab, niekedy aj agát a v núdzi aj dub. Na valašky je pekné porisko zo slivky.

Sekera má hlavu (obuch), to je železná časť tvaru klína a zvyčajne drevené porisko. V železnej časti je diera – oko na upevnenie poriska.

Porisko je veľmi namáhaná súčiastka a stane sa, že sa zlomí alebo rozštípi. Vtedy treba drevené zvyšky z hlavy odstrániť, niekedy je s tým dosť práce. Drevo sa nemôže vypáliť, lebo v ohni by mohla zakalená hlava zmäknúť, sekera by sa veľmi ľahko zatupila a nedala by sa nabrúsiť.

Pokiaľ nedrží hlava na porisku celkom pevne, nabije sa do oka malý klin z tvrdého dreva alebo železa. Občas stačí sekeru namočiť na noc do vody. Namáčať porisko často do vody sa ale nedoporučuje, môže zhníť. Niekedy sa z poriska cez hlavu upevní železný pásik, aby hlava nepadla.

V minulosti sa upevnenie hlavy nespevňovalo klinom, ale nasadzovali sa cez porisko, ako dnes čakán.

Zaujímalo by ma, ako ošetriť sekeru po práci, poprípade ako ju správne skladovať.

Sekeru treba vždy skladovať v suchom prostredí, ak je na daždi, hrdzavie. Po práci si sekera žiada vyčistiť a vysušiť. Ak sa sekera nebude dlhšie používať, treba ju natrieť vazelinou, zabaliť a uložiť na suchom mieste.

né technologické postupy. Porisko môže byť klasické drevené, alebo plastové vystužené vláknami a je pevne spojené s hlavou sekery.

Používajú sa sekery ako ich poznáme my v celom svete?

Sekery sa používajú v celom svete. Niekedy majú trochu iný tvar ako sme zvyknutí u nás. V tropických krajinách ľudia viac používajú mačety.

Ako sa vyrábali sekery v minulosti a ako dnes?

Pred zavedením priemyselnej výroby vyrábali sekery kováči. Tvar sekery určil jej budúce použitie. Sekera sa ukula do potrebného tvaru zo železného polotovaru a potom sa vytvorilo oko preloženie kovú alebo prerazením otvoru. Prerazenie je náročnejšie.

Dnes sa sekery vyrábajú priemyselne. Hlava sekery sa vykuje z jedného kusa železa, alebo sa na kvalitnejšie ocelové ostrie pridá väčší železný plášť a celá hlava sa následne skuje, zvarí v ohni. Vykovaná sekera sa následne zakalí a popustí, na toto sú pres-

Prianie na záver. Čo bude s Vašou zbierkou v budúcnosti?

Azda len poďakovať. Dnes môžem ľudí privítať na výstave sekier a kálačiek, ktorej som autorom. Prehlasujem, že všetky tieto vystavené sekery sú mojím vlastníctvom. Moja vďaka patrí všetkým, ktorí si vážia toto vzácne náradie a opatrujú ho a aj tým, ktorých osloví moja zbierka a nejakú sekeru mi darujú.

A ešte: Viete aká je najhoršia sekera? Tá, ktorú necháte v krčme.

Ivan Hanula, LDM Zvolen

450. výročie významného lesníckeho opatrenia Ferdinanda I.

Býva zvykom, že za prvých lesnícky osvietených našich panovníkov považujeme Maximiliána II. (Lesný poriadok Constitutio Maximiliana - 1565), neskôr Máriu Tereziu (Tereziánsky lesný poriadok - 1769).

Avšak úplne prvým Habsburgom na tróne, ktorý sa nielen zaujímal o lesy a hospodárenie v nich, ale aj aktívne pristúpil k ich ochrane bol Ferdinand I. Habsburský (1503 - 1564), zakladateľ rakúskej línie Habsbugovcov a okrem iného otec budúceho - aj z lesníckeho hľadiska známeho - Maximiliána II. Ferdinand I. Habsburský sa stáva prvým panovníkom, ktorý systematicky viacerými úpravami a nariadeniami zabezpečuje ochranu lesa pred ničéním a pasením.

Z dôvodu veľkého valašského ničenia lesov začína sa v ochrane lesov aktívne angažovať panovník Ferdinand I., ktorý vydal zák. čl. 11, § 4, bod 49 proti páchatelom lesných priestupkov (22.11).

V roku 1555 Ferdinand I. pokračuje v systematickom úsilí riešenia pastiersko - valašského problému v hornom Uhorsku, pretože úbytok lesov je taký značný, že ohrozuje ďalší rozvoj baníctva na Slovensku. Svojimi výnosmi určuje, na ktorých miestach a aký počet kôz, oviec a dobytká má byť povolený.

Dňa 23. júna 1558 pokračuje Ferdinand I. a vydáva nariadenie na ochranu lesov, ležiacich v obvode banských a hutných miest a ustanovuje nad kráľovskými lesmi dozor svojim ľuďom, ktorí „budú mať starosť o lesy a budú dozerať, aby sa stromy a kmene ani pasením kôz a oviec v lesoch, ani inými záškodnými zákrokmi nezničili.“ Týmto nariadením oživil inštitúciu lesných hájnikov, ktorá už bola v minulosti zavedená v 13. storočí, ale časom zanikla.

Zisťuje, že valasi ale aj iní so svojim chovom dobytká a kôz zaviňujú veľké a znateľné škody v lesoch, stínajú stromy a obsekávajú drevo, baníctvo začína pociťovať nedostatok dreva. Vývin baníctva vyvolal so sebou aj vývin lesníctva, takže v tejto dobe sa už ukázala potreba ustanoviť odborníkov aj pre lesohospodárske práce.

Na základe návrhu kráľovských komisárov a na množiac sa sťažnosti na drancovanie lesov, v roku 1563 dal panovník Ferdinand I. v roku 1564 vyhotoviť služobný lesný poriadok a súpis lesov podľa vzoru tzv. hallštátskeho lesného štatútu z roku 1561.

Súčasne nariadením z 20. marca 1564 vytvoril prvý lesmajstrovský úrad pri mediarskom podniku v Banskej Bystrici a dal v ňom zriadiť služobné miesta

Ferdinand I.
1526 - 1564

pre dvoch lesných odborníkov, ktorým vydal inštrukciu, podľa ktorej sa mali riadiť pri spravovaní lesov, pri manipulácii s drevom, pri drevárskych a uhliarskych prácach. Títo prví dvaja lesníci pochádzali z Rakúska: Adam Khessler z Aussee, druhý Mathes Pogner z Berchtesgadenu.

V súlade s vyššie uvedeným, 25. marca 1564 panovník Ferdinand I. vydáva Úpravu banskobystrickým lesným úradníkom komorného panstva, v ktorej nariadení zabezpečuje ochranu komorských lesov.

Obsah tejto Úpravy (inštrukcie) pozostával z 22 bodov, v ktorých sa okrem iného upravovalo, aby lesný personál dozeral na ochranu lesa, najmä na valachov, aby týchto vykázali von z lesov. Hájníci by mali dozerať na to, aby sa rúbanie stromov viedlo so zreteľom na prirodzenú obnovu lesa, aby sa neponechávali vysoké pne, aby sa rúbaniská po odprataní dreva vyčistili a pod.

Inštrukcia vydaná pre týchto dvoch odborníkov bola písaná po nemecky a mala tento obsah:

Lesníci (Waldförste), sú podriadení svojim lesným úradom, majú vykonávať ich nariadenia a plniť rozkazy s najväčšou ohotou a rozvahou, bez meškania a verne. Lesníci majú dozerať na hájnický, ochranný a manipulačný personál. Majú dávať pozor na to, aby sa presne dodržiavali nariadenia o zachovaní lesov, o ochra-

ne lesného majetku, o správnom pestovaní a využívaní lesov, o odbornom rúbaní dreva a bezchybnej manipulácii s drevom.

Lesníci majú verne dozerať na to, aby poddaní, mešťania a iní sa nespreneverili proti vydanému lesnému poriadku, aby bez dovolenia nerúbali, neplavili a nepálili drevo, aby na nových rúbaniskách nepoliarili, mali sa pričiniť o tom, aby bez prekážky vzrastal nový mladý porast.

Lesnému personálu sa uložilo, aby osobitnú pozornosť venoval valachom, ktorí v komorských lesoch so svojimi stádami oviec a kôz zaviňovali mnoho škody. Lesníci by mali týchto valachov vykázat z lesov, a to tak, že im pobyt medzi lesnými porastmi mal povoliť len do dňa svätého Michala.

Lesníci nesmeli strpieť, aby sa s drevom márnoradne manipulovalo. Museli dbať na to, aby sa všetko drevo plne využilo s čo najmenším odpadom. Museli dozerať na to, aby sa rúbanie porastu viedlo so zreteľom na prirodzenú obnovu porastov. Rúbaniská sa mali usporiadať tak, aby sa semeno ostávajúceho porastu rozneslo po vyrúbanej ploche a na vyrúbanych plochách vznikol čím skôr nový porast.

Lesníci mali dozerať aj na rizne, vodné nádrže, hrable, hate a iné technické zariadenia, či sú v bezchybnom stave.

Lesníci si mali každý mesiac na správe baní a hutí vyžiadať údaje o tom, koľko tesárskeho, piliarskeho a iného dreva budú potrebovať pre udržanie nerušenej prevádzky svojich podnikov.

Lesní robotníci mohli zakladať rúbaniská, pripravovať rizne, stavať hrable a vodné nádrže len podľa návodu a pod dozorom lesníkov.

Zvláštny pozor si mali dávať lesníci na to, aby sa pri rúbaní nenechával vysoký peň. Zoťaté drevo sa muselo porúbať na isté dĺžky a potom tak usporiadať, aby sa jeho počet mohol presne zistiť. Množstvo dreva sa zaisťovalo pre evidenciu dodávky i pre výplatu robotníkov.

Lesníci sa mali starať o včasný vývoz dreva z rúbanisk k rizniam, cestám a vodám. Rúbaniská sa po odprataní dreva museli vyčistiť. Lesníci museli dozerať na riadny vývoz, uskladnenie, rizňovanie a plavenie dreva.

O polroka po vydaní tejto úpravy Ferdinand I. zomiera, na trón nastupuje jeho syn Maximilián II., ktorý razantne pokračuje v otcovom začatom diele a v nasledujúcom roku 1565 vydáva svoj slávny Constitutio Maximiliana - Maximiliánov lesný poriadok.

Čo si verejnosť myslí o lesoch a lesníctve na Slovensku?

Keby lesníkov v škole ohodnotili, dostali by na vysvedčení dvojku

Na Slovensku, podobne ako v okolitých krajinách, existuje výrazná disparita medzi vnímaním lesov a samotného lesníctva. Podľa prieskumov si verejnosť uvedomuje dôležitosť lesov z hľadiska existencie ľudstva, či riešenia celospoločenských problémov, avšak neakceptuje lesné hospodárstvo dlhodobou zabezpečujúcou starostlivosťou o les a poskytujúce rôzne benefity pre spoločnosť. Najlepším liekom na zvýšenie akceptácie lesníctva na Slovensku je teda systematicky pokračovať v intenzívnej a plánovitej komunikácii s verejnosťou. Ľudia budú lesníctvo akceptovať, keď pochopia, prečo ho potrebujú. Tento liek však nezaúčinkuje okamžite, je nutné dlhodobou dohádzať to, čo bolo zanedbané v predchádzajúcich obdobiach. Lesníckym fenoménom je, že lesníci majú problém komunikovať jednoduchým a zrozumiteľným spôsobom alebo dokonca komunikovať s verejnosťou nie sú vôbec ochotní. Dlhodobu toto nepovažovali za potrebné, sústredili sa skôr na prevádzkovú činnosť. Verejnosť teda nerozumie, čo je vlastne náplňou práce lesníka. Navyše hospodárska činnosť lesníkov neprebíha skryte vo fabrikách, ale pred očami celej spoločnosti, kde je každý zásah citlivo vnímaný miestnou komunitou alebo návštevníkmi lesov. Určité zlepšenie v tejto oblasti nastalo. Svedčia o tom úspešné projekty z posledných rokov (Deň stromu, Lesnícky významné miesta, Lesná pedagogika, Lesnícke dni, či spoločné aktivity počas Medzinárodného roka lesov). Kľúčom však je spolupráca na horizontálnej i vertikálnej úrovni a nastavenie spoločnej lesníckej stratégie komunikácie, ktorá zafinancuje kľúčové témy a posolstvá, ktoré budú vychádzať z reálnej analýzy. Na Slovensku absentuje relevantný systematický výskum v oblasti zisťovania verejnej mienky týkajúci sa postoju verejnosti k lesoch, lesníctvu, lesníckym inštitúciám a k očakávaniam verejnosti od lesného hospodárstva. Z toho dôvodu sa v roku 2013 realizoval lesnícky barometer verejnej mienky, na základe ktorého bude možné čiastočne voliť optimálne informačné nástroje o potrebách a cieľoch lesníctva pre verejnosť. Primárne zdroje boli získané dotazníkovou metódou formou štandardizovaného rozhovoru a cez čiastočne riadené telefonické opytovanie. Metodologický podklad pre spracovanie údajov o verejnej mienke tvoril systém CATI (computer assisted te-

lephone interviewing), čo je interaktívny počítačový systém, ktorý pomáha telefonistom klásť respondentom otázky cez telefón. Pred samotným spustením Lesníckeho barometra bol realizovaný pilotný prieskum verejnej mienky profesionálnou agentúrou. Prieskum bol vykonaný na vzorke 1503 respondentov v mesiacoch január a február 2013. Dotazník pozostával z 10 otázok zameraných na vzťah k lesoch a obhospodarovanie lesov. Pre potreby posúdenia názorov respondentov boli skupiny respondentov roztriedené podľa veku, miesta bydliska a vlastníctva lesného majetku.

Jednou z otázok, ktoré boli v rámci dotazníka zisťované, bola dôveryhodnosť lesníckeho povolania. Respondenti na otázku: „Lesníci zabezpečujú v zmysle platnej legislatívy starostlivosť, zveľádovanie a ochranu našich lesov. Podľa Vášho názoru ohodnoďte, ako v škole známky od 1 do 5, do akej miery je pre vás povolanie lesníka dôveryhodné (1 - úplne dôveryhodné, 5 - úplne nedôveryhodné)?“ odpovedali nasledovne: 24,7 % respondentov ohodnotilo lesníkov známku 1, známku 2 udelilo lesníkom 50,5 % respondentov, trojkou ohodnotilo lesníkov 19,0 % respondentov, známku 4 určilo 5,5 % respondentov a najhoršou známku 5 ohodnotilo lesníkov len 0,3 % respondentov. Výsledky sa v závislosti od veku respondentov, miesta bydliska alebo pohlavia výrazne nelíšili. Keď to porovnáme s výsledkami prieskumu realizovaného agentúrou FOCUS v roku 2008 pre LESY SR, š.p. zistíme, že výsledky sa výrazne nezmenili. V r. 2008 podľa viac ako polovice respondentov (53 %) bolo povolanie lesníka (úplne alebo skôr) dôveryhodné. Viac ako tretina opýtaných (35 %) toto povolanie považovala aj za dôveryhodné, aj za nedôveryhodné. Iba 8 % respondentov ho považovala za (skôr alebo úplne) nedôveryhodné. V rebríčku dôveryhodnosti povolani sa tak lesníci, s 53 % dôverou, zaradili takmer na spoločnú priečku s lekármi (54 %) za hasičmi (91 %), učiteľmi (76 %), vojakmi (72 %) a vodičmi MHD (65 %). V dôveryhodnosti povolania za lesníkmi nasledujú predavači (41 %), policajti (29 %) a sudcovia (22 %).

Menej priaznivé výsledky boli zistené v otázke vývoja lesnatosti nášho územia. Na otázku „Lesy zaberajú v súčasnosti viac ako 40 % územia našej republiky. Čo si myslíte: Podľa Vášho názoru podiel lesov na Slovensku rastie, klesá alebo sa nemení.“ Len 0,7 % respondentov bolo presvedčených, že podiel lesov rastie a 26,6 % opýtaných odpovedalo, že podiel lesov sa nemení. Až 1092 respondentov, z celkového počtu 1503, bolo presvedčených, že podiel lesov na Slovensku klesá.

Tieto výsledky potvrdil aj celoeurópsky výskum realizovaný pre Európsku komisiu v 27 krajinách, podľa ktorého všeobecný stav európskych lesov verejnosť považuje za horší ako v skutočnosti je. Týka sa to aj výmery lesov, ale aj zhoršujúcej sa biodiverzity lesných ekosystémov. Vysvetlením môže byť aj fragmentácia zalesnenej

plochy kvôli zvyšujúcej sa infraštruktúre v mestách, pretože mestské obyvateľstvo vníma zníženie lesnatosti podstatne výraznejšie ako obyvatelia vidieka.

U uvedeného vypláva, že verejnosť nedisponuje dostatočnými a objektívnymi informáciami o lesoch a lesníctve. Okrem mediálnej komunikácie na najvyšších úrovniach riadenia organizácií, by mal byť teda každý lesník komunikátorom. Komunikovať s návštevníkmi lesov, s obyvateľmi miest a obcí, samosprávou, turistami, školami a ďalšími partnermi. Každý zamestnanec totiž vytvára obraz lesníctva svojím správaním a profesionálnym prístupom. Potrebný je však vklad do budúcnosti – dlhodobé projekty zamerané na vzdelávanie a budovanie rešpektu k lesoch a lesníctvu, aby Európania potrebovali lesy a lesníkov, ktorí ich zveľádajú. Takto prijatá politika je v súlade s „Novou stratégiou Európskej únie v oblasti lesov: pre lesy a lesnícko-drevársky komplex“, ktorej cieľom je podpora koordinácie a koherencie lesníckych a s lesmi súvisiacich politík. Tieto politiky významným spôsobom ovplyvňujú praktické hospodárenie v lesoch členských štátov a zvyšujú spoločenské a politické povedomie o lesoch na národnej a európskej úrovni.

Ludmila Marušáková
Zuzana Sarvašová, Viera Petrášová,
Zuzana Dobšínská

Táto práca vznikla vďaka podpore v rámci operačného programu Výskum a vývoj pre projekt: Dobudovanie centra excelentnosti: Adaptívne lesné ekosystémy, ITMS: 26220120049, spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Etudy z dreva už po 15. krát v Lesníckom a drevárskom múzeu

V Lesníckom a drevárskom múzeu sme oslávili malé výročie. Ubehlo už pätnásť rokov od vzniku myšlienky organizovať súťaž v tvorbe drobných predmetov z dreva, ktorou sme chceli iniciovať vznik nových návrhov kvalitných úžitkových predmetov a šperkov z dreva, drevených bytových doplnkov i drevených hračiek, čím vznikla trojročná periodičita tém súťaže. Naším zámerom bolo vytvoriť základ pre porovnanie a ohodnotenie výrobkov s cieľom zvýšiť ich kvalitatívnu úroveň, vytvoriť priestor pre stretnutie návrhárov a výrobcov, prezentovať výrobcov prostredníctvom ich výrobkov a pokúsiť sa zhodnotiť aktuálnu situáciu v produkcii drevených úžitkových predmetov. K týmto cieľom sa pridružila i snaha o rozšírenie zbierkových fondov múzea, v ktorých ochraňujeme rôznorodé drevené predmety vytvorené šikovnými rukami našich predkov.

Súťaž sme sa rozhodli, nie náhodne, nazvať Etudy z dreva. Veď tak, ako hudobný skladateľ ukladá notu k note na notový osnovu, aby skomponoval uchu lahodiacu skladbu, aj šikovné ruky majstrov postupným odoberaním triesočky po triesočke vytvárajú z dreva oku a hmatu príjemné pôsobiace predmety – etudy z dreva.

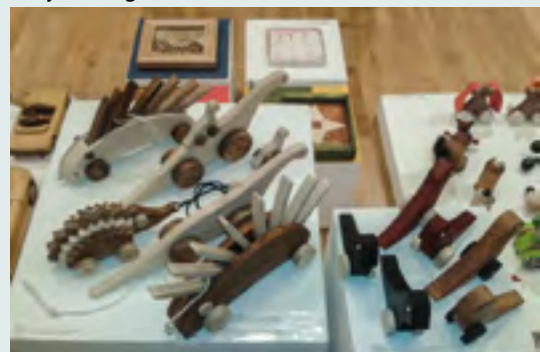
Súťaž Etudy z dreva je každoročne vypisovaná v dvoch kategóriách. Prvá je určená pre sériové výrobky, druhá pre originály, prototypy a modely. Od roku 2010 je organizovaná ako medzinárodná a môžu sa do nej prihlásiť všetci, ktorí majú radi drevo a radi s ním pracujú. V doterajšom priebehu súťaže sa do nej zapojilo 777 súťažiacich s takmer 2 500 súťažnými predmetmi, či už vo forme úžitkových predmetov a šperkov, bytových doplnkov alebo hračiek vytvorených z dreva, prípadne v kombinácii s inými, prevažne prírodnými materiálmi. Podarilo sa nám aktivizovať študentov stredných i vysokých škôl na Slovensku, ku ktorým sa v ostatných troch ročníkoch pridali aj študenti z Českej republiky, samostatných autorov, výrobcov i firmy, ktorých výrobky už tradične vždy začiatkom roka obdivujú návštevníci Lesníckeho a drevárskeho múzea. Zručnosťou, kreativnosťou, inven-

ciou vloženou do vytvorených predmetov sa mohli pokochať aj v iných slovenských mestách – Brezne, Krupine, Detve, Prievidzi, Košiciach, Nitre, Topoľčanoch i Skalici. Sme radi, že sa nám podarilo vzbudiť záujem o drevené výrobky a v mnohých prípadoch sme dokonca zaplnili medzeru v informovanosti o produkcii úžitkových predmetov z dreva na Slovensku. Našou aktivitou sme širokú návštevnícku verejnosť upozornili na skutočnosť, že aj v súčasnosti sú na Slovensku návrhári i výrobcovia, ktorí pri svojej tvorbe používajú rokmi overený materiál – drevo.

Máme za sebou pätnásť ročníkov. Už po 15. krát dalo Lesnícke a drevárske múzeum priestor všetkým tým, ktorým drevo prirástlo k srdcu a majú radosť z jeho opracovávaní, aby preukázali svoju tvorivosť, nápaditosť, či svoje remeselné majstrovstvo a „zmerali si svoje sily“ v súťaži Etudy z dreva, tento krát o titul naj... drevená hračka. A nebolo ich málo. Viac ako 60 autorov, navrhovateľov a výrobcov z celého Slovenska prihlásilo do súťaže 306 súťažných predmetov. Znovu sa poposovali v obidvoch súťažných kategóriách. Do tej prvej, určenej pre sériovo vyrábané predmety sa prihlásilo 12 výrobcov s 201 hračkami. Druhú kategóriu vymedzenú pre originály, prototypy a modely obsadilo 51 autorov – študentov stredných i vysokých škôl s výtvarným zameraním, ktorí prihlásili do súťaže 105 hračiek a hier.

Všetkým prihláseným hračkám venovala svoju pozornosť odborná porota v zložení Štefan Schneider z Katedry dizajnu nábytku a drevárskych výrobkov Drevárskej fakulty TU vo Zvolene, Tibor Uhrin vedúci Katedry dizajnu Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach, Anna Chlupová dlhoročná pracovníčka Ústredia ľudovej umeleckej výroby v Bratislave, Ladislav Klíma fundovaný odborník na históriu dizajnu zo Slovenského technického múzea v Košiciach a Peter Zemaník generálny sekretár Zväzu spracovateľov dreva Slovenskej republiky. Výber tých najlepších nebol jednoduchý, ale napokon dospeli k záveru. V kategórii sériovo vyrábaných hračiek získali prvenstvo hračky rozvíjajúce fantáziu, kreativitu i motorické schopnosti dieťaťa – stavebnice. Prvá cena poputuje do Hunoviec, za stavebnicu PEDRO, ktorú vyrába firma VEVA product. Druhá cena zasa na druhú stranu republiky do Chorvátskeho Grobu, Petrovi Hudákovi, za stavebnicu MOY TOY. Tretia cena ostáva na strednom Slovensku, získal ju Martin Višňovec z Lipovca pri Martine za svoju kolekciu hračiek pre najmenších. V tejto kategórii porota udelila aj dve uznanie – kolekciu hračiek Jozefa Bednára z Kurimy a Noemovej arche manželov Spálovcov z Bohdanoviec nad Trnavou. V kategórii originálov, prototypov a modelov sa porota rozhodla neudelit prvú cenu, druhú cenu získal Matúš Danko, študent školy úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru Bratislava, za sánky WOODY.

Tretia cena putuje na dve miesta. Jedna na spomínanú školu študentke Dominike Čajkovej za dreveného skladacieho hojdačieho koníka a druhá študentom 3. ročníka Strednej odbornej školy drevárskej v Lipovskom Hrádku za Drevenú skladačku. Aj v tejto kategórii boli udelené dve uznanie

– študentke ŠÚV J. Vydru Laure Bolfovej za detské hrkálky a Kateřine Baurovej, študentke Strednej školy priemyslové a umelcké v Opave za didaktický panel Chlapeček. Podľa propozícií súťaže oficiálne zverejnenie výsledkov súťaže a slávnostné odovzdanie ocenení bude súčasťou vernisáže výstavy, kde bude odovzdaná aj cena venovaná primátorom mesta Zvolen, ktorú získal Adam Libiak, študent SOŠ drevárskej zo Zvolena za skladačku MONDADAMO, Zväzom spracovateľov dreva Slovenskej republiky za Drevenú skladačku vytvorenú študentmi 3. ročníka SOŠ drevárskej v Lipovskom Hrádku a Vydavateľstvom Yudiný z Košíc za kolekciu hračiek z firmy Slončo Martina Višňovca z Lipovca.

Celú kolekciu hračiek a hier prihlásených do súťaže si môžu pozrieť návštevníci Lesníckeho a drevárskeho múzea do 2.4.2014 v pondelok až piatok od 9.00 do 14.00 hodiny. Návštevníci sa tu môžu stretnúť s tradičnými hračkami vychádzajúcimi z ľudových tradícií, ako sú koníky, kónské záprahy, rôzne zvieratka, autička i vláčiky. Môžu sa presvedčiť ako sa v dreve dajú stvárniť moderné dopravné prostriedky i rôzne hojdačie hračky. Majú možnosť overiť si ako mnohí tvorcovia využili drevo na výrobu rozmanitých skladačiek, stavebníc, labyrintov i hlavolamov. Tí najmenší si môžu vyskúšať zložiť obrázkovú skladačku či zahrať pexeso. Prváčkovia si môžu poskladať z drevených kociek prvé slová, ktoré sa v škole naučili a starší školáci majú možnosť zahrať rôzne hry, alebo vyriešiť hlavolam.

Pre všetkých návštevníkov výstavy je pripravená aj anketa O najmilšiu hračku výstavy. Výsledky ankety môžu pomôcť autorom hračiek z dreva pri ďalšej orientácii svojej tvorby.

Všetkých srdečne pozývame do 16. ročníka súťaže Etudy z dreva, v ktorej sa bude súťažiť o najlepší drevený úžitkový predmet a šperk.

Mária Rošková, LDM Zvolen

Neobyčajná kniha s neobyčajným osudom

Slovenská lesnícka literatúra je bohatá na knihy všetkých druhov. Nájde sa medzi nimi odborné publikácie aj vyznania, spomienky aj učebnice, obrazové publikácie aj vedecké monografie. Slovníky, atlasy, beletriu. Máme knihy staré viac ako storočie, i publikácie ešte voňajúce tlačiarenskou farbou. Niektoré sú veľké, iné malé, väčšinou písané po slovensky, no nájdu sa i diela v iných rečiach.

Každá si našla svojich čitateľov, každá má svoj osud. A práve osud jednej z nich si na nasledujúcich riadkoch trochu priblížime.

Jedná sa o rozsiahlu dvojzväzkovú publikáciu vydanú v Banskej Štiavnici v roku 1913. Preklad jej názvu do slovenčiny znie „Rozšírenie lesníckych významných stromov a krov na území uhorského štátu“, a že ho treba prekladať je zrejmé z faktu, že kniha bola vydaná ešte za existencie Uhorskej monarchie v dvoch jazykových mutáciách – nemeckej a maďarskej. O spoluautorstvo sa delia profesor Ľudovít Fekete a Ing. Tibor Blattný.

Toto priam priekopnícke dielo obsahujúce fytogeografické údaje o 159 drevinách vyskytujúcich sa na území celého Uhorska sa nerodilo vôbec ľahko. Prvý popud na jeho vznik vzišiel od účastníkov II. kongresu Medzinárodného zväzu výskumných ústavov lesníckych (neskôr IUFRO), ktorý sa v roku 1897 konal v nemeckom Braunschweigu. Tu sa zrodila myšlienka, na základe ktorej sa začalo so spracovávaním prirodzeného rozšírenia lesných drevín v európskych krajinách. Organizovania terénnych prác v Karpatskej oblasti sa ujal prof. Ľudovít Fekete. V tom čase ako riadny profesor na Lesníckom odbore Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici prednášal zriaďovanie lesov s lesnou taxáciou a zostavovaním LHP, oceňovanie lesov, dendrometriu s výpočtami drevných zásob a lesnú štatistiku. Okrem toho sa venoval i organizovanému výskumu ako botanik.

Do roku 1906, kedy profesor Fekete odišiel na penziu, narástol materiál z terénneho prieskumu už na 35 000 po-

Maďarská jazyková mutácia diela.

ložiek. Na jeho spracovanie si povolal k sebe svojho bývalého študenta Tibora Blattného, mladého lesného praktika z Riaditeľstva štátnych lesov v Banskej Bystrici, v ktorom videl nadaného botanika a dendrológa.

Ludovít Fekete

Tibor Blattný

Po dvoch rokoch intenzívneho spracovania nazbieraných štatistických údajov sa ukázala neúplnosť terénneho prieskumu v niektorých oblastiach, preto sa v letných mesiacoch rokov 1908 až 1912 Blattný venoval výlučne terénnym prácam. Následne bolo dielo skoncipované v dvoch jazykoch a urobené boli aj rozsiahle korektúry, ma ktorých sa podieľala aj manželka Blattného. Dielo bolo hotové, v roku 1913 vytlačené, no ten

pravý zádrhel mal ešte len prísť.

Na rok 1914 bol plánovaný do Banskej Štiavnice VII. svetový lesnícky kongres IUFRO, ktorý sa mal zaoberať otázkami proveniencie lesných drevín. Na tento kongres bola pripravená i publikácia Feketeho a Blattného. Nanešťastie vypukla 1. svetová vojna a kongres bol odložený na neskorší čas. Z toho dôvodu Ministerstvo orby, ktoré nákladnú akciu terénnych prieskumov rozšírenia lesných drevín od začiatku financovalo, nedalo povolenie na expedíciu vytlačenej diela – pravdepodobne sa rozhodlo počkať na koniec vojny a uskutočnenie kongresu v náhradnom termíne. K zmene rozhodnutia došlo až v roku 1916 po smrti profesora Feketeho (29. júna v Banskej Štiavnici). V snahe uctiť si týmto spôsobom jeho pamiatku a tiež z obáv, aby sa vojnovými udalosťami nebol celý náklad diela uložený v skladoch zničený, došlo k jeho distribúcii do vojnovou zmietanej Európy.

Tak sa táto dôležitá publikácia predsa len dostala k svojim čitateľom. Oneskorene, vo vojnovnej vrave a pre slovenského čitateľa i v cudzej reči, ale predsa. V roku 1959 na ňu nadviazala publikácia Tibora Blattného a Tibora Šťastného „Prirodzené rozšírenie lesných drevín na Slovensku“, v ktorej pôvodné dielo autori upravili pre slovenské pome-

ry: údaje za Slovensko vybrali, preložili a doplnili novšími dátami.

No napriek svojmu zvláštnemu osudu je toto dielo dôležité predovšetkým pre svoj obsah. Aj dnes, 100 rokov od svojho vydania, patrí k základným dielam o rozšírení lesníckych dôležitých drevín v našej krajine.

Marek Vanga
LDM Zvolen

Jedna z viacerých ilustračných fotografií, zobrazujúca podľa popisu „posledné, 8m vysoké, smrekiky vo východných Karpatoch (1700 m.n.m)“.

MILÉ DETI

TENTO ROK SOM SI PRE VÁS
PRIPRAVIL PÁR ZAUJÍMAVÝCH
SÚŤAŽÍ, V KTORÝCH NA VÁS
ČAKÁ VEĽA PEKNÝCH
DARČEKOV.

NAMAĽUJ SI SVOJE LESNÉ ZVIERATKO

Svoje kresbičky mi posielajte do konca marca na adresu:

Jazvec Mišo, redakcia časopisu Lesník,
LESY Slovenskej republiky GR,
Námestie SNP č. 8
Banská Bystrica 975 66

Milé deti,
tento mesiac som sa potešil z vašich správnych odpovedí, ktoré sa ocitli v mojej poštovej schránke a zaslal som knižné a vecné ceny mojim kamarátom Barborke a Jožkovi Revil'ákovcom (Ratková), Martinke Mikušovej (Detva) a Jankovi Matulovi (Liptovský Hrádok).

Zasmejte sa

Viete prečo blondínka nosí okuliare na bruchu?
Lebo zistila, že má slepé črevo.

Policajt na plese vyzve mladú slečnu tancovať.
Ako tancujú, policajti sa pýta: „Aj Vy si myslíte, že policajti sú sprostí?“ „**Nie ale na hymnu som ešte netancovala.**“

Čo znamená obchodná sieť CBA pre Východniara?
- Cí Boha, Akcia...

Je plná trieda blondínok a učiteľka im hovorí:
- Vy ste tak hlúpe, že z vás 80 % prepadne.
A jedna blondínka sa ozve a hovorí:
- Hahaha, toľko nás tu ani nie je

V reštaurácii na východnom Slovensku:
- Pani, vy ste perla.
- Ja nepérľa, to stolička vérzla.

Dvojo chlapci sleduju jak še na Domaši lížuje krasna baba na vodních lížoch. Naraz še lano pretarhne a slečna spadne do vodi. Obidvojo za ňu skoča a keď ju vicahnu takoj jej davaju peršu pomoc. Jeden jej dava dicahe z ust do ust a po chvíli sebe odpluje:

- Fuj... blee, fuj... ta to smrad... jak kebi sebe das mešac neumivala zubi
- Hm... čuj tu... ale ja kukam že tota co še lížovala bula v plavkoch... a ňe vo vetrofke a z korčulami...

Prečo nemôžeme blondínke zakričať do ucha?
Lebo by jej ozvena vybila zuby!

Viete, ako sa na Sibiri chytajú zajace?
Zoberiete kameň, nasypete naň korenie a skryjete sa za krík. Zajac príde, ovonia kameň, kýchnu si a rozbije si hlavu.

Sudoku

4		7			
7		3			9
5	2	9	4	3	
6	1	9			
		5			
			4	1	5
4	3	8	1	2	
5			3		4
		9		6	

5	4	6	9	7	1	
3	4	7	5			
	9	5	3	4		
8	2			4	7	
3	9				6	8
	3	8	5	2		
1	7	2	8			
2	8	1	6	9	5	

Uveríte?

Koncom minulého roka rozhodlo vedenie podniku o rozšírení vozového parku generálneho riaditeľstva o desať nových vozidiel. „Vzhľadom na množstvo vyčlenených financií, účel využívania a možnosti parkovania sme zvolili možnosť testovať nové prototypové vozidlá. Nakoľko máme s nemenovanou spoločnosťou dlhodobú spoluprácu a podieľame sa na vývoji týchto automobilov, dostali sme tieto vozidlá za symbolický poplatok 1 euro“, povedal nemenovaný pracovník generálneho riaditeľstva. Práve vďaka spolupráci na vývoji dostal podnik prvé skúšobné vozidlá v prvej polovici januára. Dizajnérsky sa výrazne odlišujú od štandardne používaných vozidiel podniku. V súčasnosti sa vedenie podniku rozhoduje, na aké účely budú nové vozidlá využívané, na ktoré odbory budú zaradené, nakoľko polovica testovaných vozidiel je určená do terénu.

Naše zariadenia

Zámoček Pod súľovú

Milan Longauer

Nachádza sa vo Volovských vrchoch, v malej osade Pod súľovú, pri ceste z Gemerskej Polomy na sedlo Súľová a ďalej do Hnilca. Má charakter štýlového zámočku, s ubytovaním pre 16 osôb, s delením na 8 izieb s dvomi lôžkami. Zariadenie je

vybavené elektrinou, teplou vodou, WC, sprchou a kuchyňou. Každá izba je kompletne vybavená a má svoje kachle. V spoločenskej miestnosti sú postavené pekné črepové kachle.

Pod súľová svojou strategickou polo-

hou umožňuje návštevníkom zísť do neďalekého okolia a pozrieť si Slovenský raj, Slovenský kras, Zádielskú tiesňavu, hrady Betliar, Krásna Hôrka, Ochtinskú Aragonitovú jaskyňu, Gombaseckú, Domicu, Dobšinskú ľadovú jaskyňu a kostol v Štítniku.

Počiatky existencie obce Gemerská Poloma siahajú do polovice 13. storočia. Prvá písomná zmienka je z roku 1282. Najskôr tu existovala jedna dedina s názvom Poloma, ktorá sa ku koncu 14. storočia rozdelila na dve samostatné obce.

Obidve obce patrili plešiveckým Bebekovcom. Od konca 16. storočia patrili panstvu Krásna Hôrka. Gemerská Poloma vznikla spojením samostatných obcí Malej a Veľkej Polomy v roku 1958.

Miestne obyvateľstvo sa už v stredoveku živilo pálením dreveného uhlia, zhotovovaním šindľov, obchodovaním, pastierstvom, drevorubačstvom a furmančením. Povožníctvo tu zapustilo hlboké korene, obcou viedla historická cesta spájajúca poľské soľné bane s celým Uhorskom a Európou. Od vybudovania železnice značná časť obyvateľov pracovala v doprave.

V obci sa nachádza Rímskokatolícky kostol Sv. Jozefa postavený v roku 1802 na spôsob gemerských barokovo-klasicistických stavieb poslednej tretiny 18. stor. Evanjelický kostol a. v. je situovaný v časti obce Veľká Poloma na kopci vedľa štátnej cesty vedúcej do Spišskej Novej Vsi. Pri kostole je fara. Klasicistická tolerančná stavba z roku 1784, v ktorej sa narodil slovenský novinár a spisovateľ Peter Kelner Hostinský. Na jeho pamiatku je na budove umiestnená pamätná tabuľa s jeho reliéfnym portrétom. Ďalšou zaujímavosťou je Zvonica, situovaná pri vedľajšej uličnej komunikácii v čas-

ti obce zvanej Malá Poloma. V 18. stor. bola zbarokizovaná, začiatkom 19. stor. v hornej časti klasicisticky upravená. Bývalý prístavný zájazdový hostinec s voziarňou je situovaný za obcou Gemerská Poloma vedľa štátnej cesty II 533, ktorá viedla z Rožňavy do Spišskej Novej Vsi. Objekt je pamiatkou na obdobie čulých furmaniek, ktoré viedli zo severu na juh a opačne (zásobovanie Spiša naturáliami z Dolnej zeme a vozenie soli z Poľska do Maďarska) po starej ceste cez priesmyk Súľová.

Receptár

Zajac na poľovnícky spôsob

Suroviny:

1,5 kg zajačí chrbát; 150 g anglická slanina, soľ, 100 g mrkva, 80 g zeler, 80 g petržlen, 80 g údená slanina, 60 g cibuľa, 750 ml vývar, čierne korenie, bobkový list, nové korenie, 100 g brusnice, 100 ml smotana 33 %, víno biele suché, horčica plnotučná, maslo

Postup prípravy:

Anglickú slaninu nakrájame na hranolčky, prešpikujeme ňou chrbty, ktoré zviažeme špagátikom, aby držali tvar. Rebrá obalíme alobalom aby sa nespálili. Chrbty potrieme olejom a opečieme do zlatista na panvici. Osolíme, okoreníme, podlejeme troškou vývaru. Po vyvarení preložíme do pekáčika a pečieme pri 160 °C asi 40 minút. Na panvici rozpustíme maslo a niekoľkokrát ním prelejeme chrbát, ktorý dopekáme asi 3 minúty na 170 °C.

Slaninku nakrájanú na kocky orestujeme, pridáme cibuľu, na kocky nakrájanú zeleninu a opečieme dohnedá. Do zmesi pridáme cukor, horčicu a necháme mierne skaramelizovať. Podlejeme troškou bieleho vína, octom. Necháme vyvariť. Pridáme vývar, odvar z korenia (nové, celé korenie a bobkový list, povaríme vo vývare a necháme odstáť – scedíme), brusnice a ochutíme soľou. Zeleninu dusíme do mäčka, kým hladina vývaru je tesne nad zeleninovým základom. Rozmixujeme na jemné pyré a konzistenciu upravíme vývarom a smotanou. Privedieme do varu a dochutíme soľou, prípadne citrónovou šťavou či cukrom. Zjemníme kúskom masla.

Dobrá chuť

Lykožrút lesklý

dôležitý škodlivý činiteľ v smrekových lesoch Tatier

Výšku náhodných ťažieb v smrekových lesoch Slovenska, okrem vetra, snehu ďalších abiotických faktorov prostredia, významne ovplyvňuje aj podkórny hmyz. Z mnohých druhov chrobákov žijúcich pod kôrou smreka obyčajného (*Picea abies*) sú z hľadiska ochrany lesa najdôležitejšie lykožrút smrekový (*Ips typographus*) a lykožrút lesklý (*Pityogenes chalcographus*). Tento príspevok venujeme tomu menšiemu z nich – lykožrútovi lesklému. Ekologické nároky tohto drobného polygamného druhu študujeme na kalamitných plochách v oblasti Podbanského vo Vysokých Tatrách.

Dospelý jedinec lykožrúta lesklého (imágo, obr. 1) má telo hnedočierne, nápadne lesklé, dlhé 1,5 až 2,8 mm, s tromi páriami zúbkov na zadnej časti kroviek. Zúbky sú u samčeka výrazné, kuželovito ostré, u samičiek nevýrazné, tupé, u oboch pohlaví rovnako od seba vzdialené. Lykožrút lesklý v Tatrách uprednostňuje smrek. Vyskytuje sa aj na borovici lesnej, borovici kosodrevinovej a smrekovci opadavom.

Obr. 1: Imágo lykožrúta lesklého *Pityogenes chalcographus* (L.)

camami uniká pozornosti, podobne ako u lykožrúta smrekového. Chrobák sa rozptyľuje na veľké vzdialenosti letom, často za pomoci vetra. Za priaznivých podmienok (stúpavé vzdušné prúdy) sme ho zaznamenali aj na Lomnickom štíte (2634 m n.m.).

mov v lese podporovalo aj výskyt lykožrúta smrekového. Okrem lykožrúta lesklého sme v poľných zaznamenali výskyt ďalších ôsmich druhov z podčelade Scolytinae. Predátory lykožrúta lesklého boli zastúpené len dvomi druhmi chrobákov (*Nemozoma elongatum*, *Hypophloeus linearis*), ktoré boli málo časté a málo početné. Preto pri hromadnom výskyte lykožrúta lesklého nemožno s nimi v biologickom boji počítať. Efektívnejšie sú zrejme v poľných početnejšie parazitoidy z radu blanokrídlovcov (Hymenoptera), najmä lumčíky (Braconidae).

Ochrana účelových lesov vo Vysokých Tatrách pred lykožrútom lesklým a asociovanými druhmi lykožrútovej, najmä smrekovým a smrečinovým, je založená hlavne na preventívnom spracovávaní a odstraňovaní vhodného reprodukčného materiálu do ich prvého rojenia (koniec apríla, máj – v závislosti na lokálnej klíme). Na lákanie lykožrúta lesklého možno využiť prírodné lapáky ako sú vetrom vyvrátené a polámané dospelé smrek, tenké kmene,

Obr. 2: Interiér smrekového lesa

Obr. 3: Okraj smrekového lesa

Obr. 4: Voľná plocha po spracovanej veternej kalamite

Zameriava sa na konáre a vrchnú časť kmeňov dospelých stromov, tenké kmene mladých stromov a stromov stredného veku. Patrí medzi sekundárne škodce, ale pri premnožení môže byť aj škodcom primárnym. V Tatrách má v závislosti na lokálnej klíme jednu až dve generácie. Rojiť sa začína spravidla začiatkom mája. Jednotlivé chrobáky za priaznivého teplého počasia lietajú už v apríli (nálezy jedincov na snehu). Vývin trvá v závislosti od teploty 4 až 6 týždňov. Prítomnosť lykožrúta lesklého v napadnutých stromoch možno zistiť podľa malých závrtovej otvorov v kôre, často ukrytých pod jej šupinami (hrubšie stromy) alebo presnejšie podľa špecifických hviezdicovitých požerkov (materské chodby) v lyku. Výskyt na smrekoch so zelenými ihli-

Výskyt lykožrúta lesklého sme sledovali v interiéri smrekového lesa neovplyvnenom vetrom (obr. 2), v okraji lesa (obr. 3) a na prilahlej voľnej ploche s vyťaženými stromami po rozsiahlej veternej kalamite (obr. 4). Chrobáky sme lákali počas vegetačného obdobia pomocou sérií lapacích polien (hrúbka od 5 do 9 cm, dĺžka 1 m). Tie sme následne umiestnili do fotoeklektorov, z ktorých sme vyliezajúce chrobáky odoberali a určovali. V roku 2011 sme najviac jedincov lykožrúta lesklého získali v okraji lesa a najmenej v interiéri lesa. V roku 2012 bolo najviac jedincov opäť v okraji lesa a najmenej na voľnej ploche. Dokumentovaný bol nárast počtu jedincov v interiéri lesa, ktorý sa s odumieraním dospelých stromov čoraz viac presvetľoval. Znižovanie hustoty stro-

či zvyšky po ťažbe (konáre). Včasná a kompletná sanácia chrobákom osídleného materiálu, najmä tenkého, je na rozsiahlych kalamitných plochách problematická. Lapáky zachytávajú oveľa širšie druhové spektrum hmyzu ako feromónové lapače. V prípade použitia lapákov a feromónových lapačov treba počítať so zvýšenou početnosťou lykožrútovej v ich okolí, a tým aj so zvýšeným rizikom napadnutia blízkych stromov (nie všetky prilákané lykožrúty končia v lapacích zariadeniach). Na znižovanie početnosti lykožrútovej sa ako optimálna javí kombinácia uvedených metód.

Zdenka Matulová Juríková, Peter Zach
Ústav ekológie lesa
Slovenskej akadémie vied Zvolen

Kalendár historických udalostí

Február 2014

12. február 1751 – Panovníčka Mária Terézia vydáva reskript, ktorým usporadúva pomery v baníctve, hutníctve a lesníctve v stredoslovenskej oblasti. Reorganizuje Hlavný komorskogrofský úrad v Banskej Štiavnici a jeho zložky, pričom stanovuje určité funkcie aj lesníckej službe a jednotlivým úradníkom vymieraava patričné služobné pôžitky.

Založené boli lesné úrady v Banskej Štiavnici (s polesiami v Banskej Štiavnici, Sklených Tepliciach, Žarnovici a Klaku), v Kremnici (s jedným polesím v Kremnici) a v Banskej Bystrici (s polesiami na Starých Horách, v Brezne, Hronci, Moštenici, Španej Doline a Tajove). Jednotlivé lesné úrady viedli lesmajstri, ktorým boli podriadení jeden pomocný lesmajster (adjunkt), dvaja lesní pojazdní úradníci, jeden hlavný lesník (hájnik) a traja lesníci.

12. február 1809 – začal pri Baníckej akadémii v Banskej Štiavnici činnosť Lesnícky ústav, ktorý založila Dvorská mincovňa a banská komora vo Viedni na základe nariadenia cisára Františka I. z roku 1807. Jeho úlohou bola jednak výchova špecializovaných lesných zamestnancov, ktorí by spravovali predovšetkým lesy patriace banskej komore, ako i súčasné vzdelávanie v lesníctve poslucháčov baníctva, aby získali zodpovednejší vzťah k využívaniu lesných zdrojov v banskej a hutnej výrobe.

Činnosť ústavu začala slávnostnou prednáškou profesora Henricha Dávida Wilckensa, ktorá sa uskutočnila práve 12. februára 1809 o 10 hod. – v deň narodenín cisára Františka I.. Prednášku si vypočuli všetci profesori a poslucháči Baníckej akadémie, ako aj personál Hlavného komorskogrofského úradu.

Marek Vanga, Mária Rošková
LDM Zvolen

Životné jubileá

Február 2014

50 rokov

Ing. Vojtková Viera,
technik, LS Trábeč – OZ Topoľčianky

Baranovič Ladislav,
technik, LS Nové Mesto nad Váhom – OZ Trenčín

Pandula Vladimír,
vedúci LO, LS Červená Skala – OZ Beňuš

Ing. Spišiak Martin,
manipulant, ES Lopej – OZ Slovenská Lúča

Ing. Vavreková Eva,
personalista – OZ Revúca

Zagiba Juraj,
vedúci LO, LS Krásnohorské Podhradie – OZ Rožňava

Ing. Hruškovíc Ján,
technik, LS Humenné – OZ Vranov nad Topľou

Ing. Uchal Jaroslav,
vedúci RSLT, Vranov nad Topľou – OZLT Banská Bystrica

60 rokov

Piršelová Eva,
mzdová účtovníčka – OZ Levice

Filipčan Peter,
fakturant – OZ Žilina

Čerteková Katarína,
technik, LS Kšinná – OZ Trenčín

Ing. Ostrolucký Ján,
vedúci LS, LS Kyslinky – OZ Kriváň

Futo Ladislav,
referent MTZ a nákupu – OZ Košice

Pracovné jubileá

Február 2014

25 rokov

Turanský Ivan,
vedúci LO, LS Lozorno – OZ Šaštín

30 rokov

Mihálová Soňa,
finančník – OZ Trenčín

Odchod do starobného dôchodku

Oceľ Ján,
technik, LS Závadka – OZ Beňuš

Jančová Lýdia,
fakturant dreva – OZ Námestovo

Rubriku spracovala Helena Turská

Slovenská poľovnícka komora, Lesy SR, š.p. Banská Bystrica, Národné lesnícke centrum Zvolen, MPPC - Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra, Technická univerzita vo Zvolene, Stredoeurópsky inštitút ekológie zvier, Štátna ochrana prírody SR, Štátna veterinárna a potravinová správa SR, Slovenský poľovnícky zväz, Redakcia časopisu Hubertlov, Obvodný lesný úrad v Nitre, Obvodný lesný úrad Levice, DPK Levice, O.K.O. SPZ Levice, Lesy SR, š.p., OZ Levice, Mesto Levice, Mestské kultúrne stredisko Levice, Tekovské múzeum v Leviciach, Múzeum Svätý Anton, Slovenský klub sokoliarov pri SPZ, Preparatórium Kemeňczák Matyáš Klar, Základná škola s materskou školou Maťušová Helena Štátnické Bane

Vás srdečne pozývajú v dňoch

1. - 5.4.2014 do Centra kultúry Junior v Leviciach na

LEVICKE POĽOVNÍCKE DNI

Program

1.4. o 14.00 hod. v CK Junior: Slávnostné otvorenie LPD 2014, vernisáž výstavy "Poľovníctvo a príroda", a vyhodnotenie súťaže výtvarných a literárnych prác „Príroda očami detí“. Výstava je pre verejnosť otvorená od 2. do 5. apríla 2014 v čase od 9.00 do 18.00 hod.

2., 3. a 4.4. od 9.00 do 12.00 hod. v sále Junior: Medzinárodný filmový festival "Hubertlov - Levice 2014" - verejná projekcia filmov s tematikou poľovníctva a prírody.

4.4. od 10.00 do 16.00 hod. v parku M. R. Štefánika pri CK Junior, v prípade nepriaznivého počasia v sále CK Junior **Lesníci a poľovníci deťom**: hry a súťaže pre deti, zoznámenie sa s prírodou, lesom a lesníkmi, poľovníctvom a poľovníkmi, sokoliarimi, vábničiarimi, trubačmi a kynológmi.

5.4. od 9.00 hod. pred budovou CK Junior: Poľovnícke predajné trhy - knihy, doplnky, darčeky a pomôcky, ktoré súvisia s poľovníctvom a voľným časom stráveným v prírode

5.4. o 9.00 hod. v sále CK Junior: Odborný seminár „Nové poznatky poľovníckej praxe“. Vstup je pre odbornú verejnosť voľný.

5.4. o 16.00 hod. v sále CK Junior: Večer Poľovníctvo obrazom a zvukom, ktorého súčasťou budú **Majstrovstvá Slovenska juniorov vo vábení zvieri** o putovný pohár Hubertlova a vyhodnotenie medzinárodného filmového festivalu Levice – Hubertlov 2014. Vstup je pre verejnosť voľný.

LEVICKE HALALI MYSLIVCI POĽOVNÍCKA INFORMÁCIE VADÁSZLAP SLOVENSKÝ VETERINÁRSKY ARŠÉ POĽOVNÍCTVO Hubertlov ZBRANÉ, STRELCI A LOVCI ČASOPIS HUBERTLOV LOVU ZDAR LES & LITRARIET LESNÍK MAČASLES ŠVI MYSLIVCI POĽOVNÍCTVO & STREIBNO NIMRÓD

Účtovné lesné riaditeľstvo v Banskej Bystrici

Účtovné útvary lesných riaditeľstiev aj v minulosti plnili dôležité úlohy v rámci podniku. Na ich čele stál hlavný účtovný radca, prednosta či účtovný lesný riaditeľ. Od úradníkov tohto útvaru sa okrem odborných účtovných znalostí a precíznosti vyžadovalo aj úhladné písmo, pretože operáty účtovnej evidencie sa viedli prevažne ručne, ako aj zbehosť v počtových úkonoch, ktoré sa vykonávali spočiatku tiež len spamäti, až neskôr sa zaviedli najprv mechanické a potom aj elektrické kalkulačky. K dispozícii bolo aj niekoľko písacích strojov, o nejakých počítačoch sa v tom čase pravdaže nikomu ani len nesnívalo.

Prostredníctvom niekoľkých zachovaných dokumentárnych fotografií si priblížme personál účtovného útvaru bývalého Riaditeľstva štátnych lesov a majetkov v Banskej Bystrici pred 70 – 90 rokov, teda v období 1924 – 1944. Tento útvar podľa pôvodného nápisu na orámovaní fotografií sa nazýval účtovné lesné riaditeľstvo.

Prvá spoločná fotografia, ktorá je k dispozícii bola vyhotovená 22. apríla 1924 z príležitosti odchodu prednostu účtovného lesného riaditeľstva v Banskej Bystrici, hlavného účtovného radcu Jána Dvořáka. Z personálu na fotografii sa podarilo identifikovať okrem prednostu Jána Dvořáka (sediaci uprostred) len Júliusa Burkovského (sediaci vľavo od prednostu), Jú-

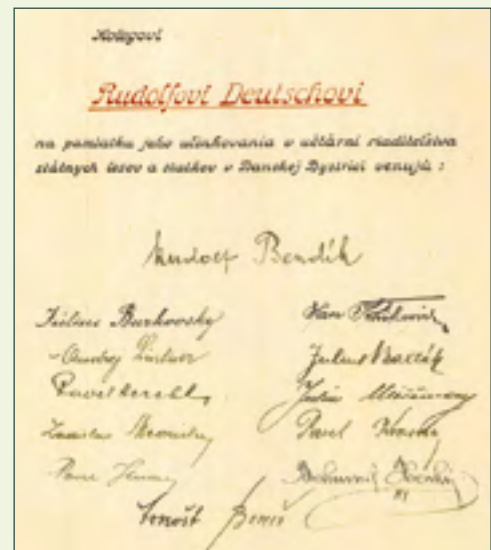
liusa Miššinaya (stojaci nad nimi) a Júliusa Bartáka (stojaci tretí sprava).

Dňa 16. októbra 1930 venovali úradníci učtárne Riaditeľstva štátnych lesov a statkov v Banskej Bystrici svojmu kolegovi Rudolfovi Deutschovi fotoalbum na pamiatku jeho účinkovania v učtárni (1919 – 1930). Okrem vlastnoručných podpisov kolegov na titulnej strane je v ňom dobová fotografia budovy lesného riaditeľstva a portréty vtedajších zamestnancov (Rudolf Bendík, Július Burkovský, Ján Petrikovich, Ondrej Lintner, Pavel Herchl, Július Barták, Július Miššinay, Ladislav Medrický, Pavel Kvasna, Pavel Hudec, Bohumil Horký a Arnošt Beneš).

Posledná, nám dostupná spoločná fotografia zamestnancov účtovného lesného riaditeľstva v Banskej Bystrici vznikla 4. apríla 1944 z príležitosti 50. narodenín prednostu učtárne Jána Petrikovicha (sediaci v strede). Vľavo od neho sú Július Miššinay, Eugen Šolík, Ján Janov, vpravo Július Bur-

Fotografia z roku 1924

Titulná strana fotoalbumu z roku 1930

Fotografia z roku 1944

kovský, Ondrej Lintner a Július Vágner. Stojaci zľava Viliam Bečka, Pavel Mojžiš, Gejza Miarťuš, Viliam Jeleník, Elena Dolevicínyová, Jozef Schvarz, Jozef ?, Štefan Selecký a Viliam Očenáš.

Je zaujímavé občas si pripomenúť aj našu lesnícku minulosť vrátane ľudí, ktorí v tom čase pôsobili a snažili sa v daných podmienkach vykonávať svoju prácu zodpovedne, včas a na profesionálnej odbornej úrovni.

Július Burkovský

